

יבמות פרק עשירי האשה רבה

מתוך "גמרא נוטה"

על שם הורי נפתלי ותנה הולנדר הכ"מ

(יבמות פז, ב)

משנה:

האשה שהלך בעלה למדינת הים, ובאו ואמרו לה (בעד אחד, כדדייקין בגמרא מסיפא) "מת בעליך" וניסת, ואחר כך בא בעלה:

תצא מזה ומזה (כשאר אשת איש שזינתה, דהך - לאו אנוסה היא, ואע"ג דהימנוהו רבנן לעד אחד באשה משום עיגונא, טעמא? מאי משום דהיא גופא דייקא עד דידעה בקושטא ומינסבא; והא דלא דייקא - קנסי לה)

וצריכה גט מזה ומזה (אם תרצה להנשא לאחר; וטעמא דבעיא גט משני מפרש בגמרא), ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות (ואפילו מה שלותה ואכלה תחתיו) ולא בלאות (ואפילו שחיקת בגדים שהיו לה - לא תוציא משם) - לא על זה ולא על זה; ואם נטלה מזה ומזה תחזיר;

והולד ממזר מזה ומזה (אם ילדה משני ממזר גמור; ואם שוב החזירה ראשון וילדה לו - הוי ממזר מדבריהם);

ולא זה וזה מטמא לה;

ולא זה וזה זכאים לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה.

היתה בת ישראל - נפסלה מן הכהונה (משום זונה); ובת לוי מן המעשר (קנסא דרבנן), ובת כהן מן התרומה.

ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשין את כתובתה; (בגמרא פריך: כתובה מאי היא?)

ואם מתו אחיו של זה ואחיו של זה - חולצין ולא מייבמין (אחיו של ראשון - מדאורייתא חולץ; ורבנן גזור דלא לייבם; ואחיו של שני חולץ מדרבנן, משום גזירה: שמא יאמרו גירש זה ונשא זה כו' כדמפרש בגמרא (לקמן פח, ב) גבי גט).

רבי יוסי אומר: כתובתה על נכסי בעלה הראשון.

רבי אלעזר אומר: הראשון זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה.

רבי שמעון אומר (ארישא פליג דקתני לא מייבמין): ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה, ואין הולד ממנו ממזר (אם החזירה הראשון);

ואם ניסת שלא ברשות (שבאו שני עדים ואמרו "מת בעליך" וניסת מעצמה, שהרי לא היתה צריכה להיתר בית דין) - מותרת לחזור לו [לראשון] (דאנוסה היא).

ניסת על פי בית דין - תצא, ופטורה מן הקרבן (דיחיד שעשה בהוראת בית דין - פטור); לא ניסת על פי בית דין (אלא בעדים) תצא וחייבת בקרבן (חייבת קרבן, דשוגגת היא, ואין זה אונס להפטר מן הקרבן: דאיבעי לה לאמתוני): יפה כח בית דין שפוטרה מן הקרבן.

הורוה בית דין לינשא והלכה וקלקלה - חייבת בקרבן, שלא התירוה אלא לינשא.

גמרא:

מדקתני סיפא 'נשאת שלא ברשות - מותרת לחזור לו' - שלא ברשות בית דין אלא בעדים, מכלל דרישא ברשות בית דין ובעד אחד;

אלמא עד אחד נאמן! ותנן נמי [יבמות פ"ט מ"ז]: 'הוחזקו להיות משיאין עד מפי עד ואשה מפי אשה ואשה מפי עבד ומפי שפחה', אלמא עד אחד מהימן, ותנן נמי [כריתות פ"ג מ"א]: 'עד אחד אומר "אכלת חלב" והוא אומר "לא אכלתי" פטור'; - טעמא דאמר "לא אכלתי", הא אישתיק

- מהימן (ולא אמדינן: חולין לעזרה קא מיייתי); אלמא: עד אחד מהימן!

מדאורייתא מנא לן [שעד אחד נאמן - הראיה לעיל היא רק ממשנה!]?

דתניא [ספרא ויקרא - דבורא דחובה פרשתא ה' פרק ז' משנה א-ב]:

'(ויקרא ד, כג) או הודע אליו חטאתו [אשר חטא בה והביא את קרבנו: שער עזים זכר תמים] -

ולא שיודיעוהו אחרים;

יכול אף על פי שאינו מכחישו יהא פטור?

תלמוד לומר 'או הודע אליו' - מכל מקום.'

היכי דמי? : אילימא דאתו תרי (ואמרו לו "אכלת חלב") ולא קא מכחיש להו - קרא למה לי? אלא לאו חד, וכי לא קא מכחיש ליה - מהימן! שמע מינה: עד אחד נאמן (אלמא עד אחד מהימן באיסור והיתר, דקא מייתי חטאת אפומיה, ומיתאכלא; דאי לא מהימן - היכי מתאכלא? דלמא חולין בעזרה ניהו!). וממאי דמשום דמהימן - דלמא משום דקא שתיק, ושתיקה כהודאה דמיא? תדע, דקתני סיפא [כריתות פ"ג מ"א]: 'אמרו שנים "אכלת חלב" והוא אומר "לא אכלתי" - פטור. רבי מאיר מחייב. [ספרא ויקרא דבורא דחובה פרשתא ה' פרק ז מ"ג] אמר רבי מאיר: קל וחומר: אם הכיאוהו שנים לידי מיתה חמורה - לא כיאוהו לידי קרבן הקל? אמרו לו: מה אם ירצה לומר מזיד הייתי (הרי זה נאמן לפטור עצמו מקרבן, דאין עדים מצו להכחישו בהא; הילכך אי אמר נמי "לא אכלתי" - נאמן)? ! (ומדאיפליגו בהא - מכלל דרישא: עד אחד אומר אכלת כו', דדייק מינה 'הא אישתיק חייב' - דברי הכל היא!) רישא,

(יבמות פח, א) מאי טעמא קא מחייבי רבנן (כי אישתיק)? : אילימא משום דמהימן - והא תרי בעלמא, דאף על גב דקא מכחיש להו אינהו מהימני, וקא פטרי רבנן! אלא לאו משום דאישתיק, ושתיקה כהודאה דמיא? אלא סברא היא: מידי דהוה אחתיכה ספק של חלב ספק של שומן, ואתא עד אחד ואמר: ברי לי דשומן הוא - דמהימן. (והא ודאי פשיטא לן דסמכינן עליה כל זמן שלא נחשד, דאי לאו הכי אין לך אדם אוכל משל חברו ואין לך אדם סומך על בני ביתו!) מי דמי? התם לא איתחזק איסורא (בההיא חתיכה), הכא איתחזק איסורא דאשת איש, ואין דבר שבערוה פחות משנים! הא (קושיא היא) - לא דמיא אלא לחתיכה דודאי חלב, ואתא עד אחד ואמר "ברי לי דשומן הוה", דלא מהימן.

מי דמי? התם אפילו אתו בי מאה לא מהימני, הכא - כיון דכי אתו בי תרי מהימני - חד נמי להימניה, מידי דהוה אטבל הקדש וקונמות (דאף על גב דאיתחזק איסורא - סמכינן עליה). האי טבל היכי דמי? אי ידיה - משום דבידו לתקנו; אלא דאחר? מאי קסבר? אי קא סבר 'תורם משלו על של חברו אינו צריך דעת בעלים' - משום דבידו לתקנו, ואי קסבר צריך דעת בעלים, ואמר 'אנא ידענא ביה דמתקן' - היא גופה מנלן? הקדש נמי: אי קדושת דמים - משום דבידו לפדותו; אי קדושת הגוף (קדשי מזבח): אי ידיה - משום דבידו לאיתשולי עליה, אלא דאחר, ואמר 'ידענא ביה דאיתשיל מריה עליה' - היא גופה מנלן? קונמות נמי: אי קסבר 'יש מעילה בקונמות' (דקדשי בדק הבית הן משאמר 'קונם דבר זה עלי'), וקדושת דמים נחתא להו - משום דבידו לפדותו; ואי קסבר 'אין מעילה בקונמות' (דקונם לשון נדר הוא), ואיסור בעלמא הוא דרכיב להו אכתפיה - אי ידיה - משום דבידו לאיתשולי עליה; אלא דאחר, ואמר 'אנא ידענא דאיתשיל מריה עליה' - היא גופה מנלן?

אמר רבי זירא: מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה (שאם בא בעלה אתה נותן עליה כל הדברים האלו שבמשנתנו) - הקלת עליה בתחלה (להתירה לינשא, מפני שהיא חוששת שמא תתקלקל ולא מינסבא עד דבדקה שפיר). לא ליחמיר ולא ליקיל? משום עיגונא אקילו בה רבנן.

תצא מזה ומזה [וצריכה גט מזה ומזה]: אמר רב: לא שנו אלא שניסית בעד אחד, אבל ניסת על פי שני עדים - לא תצא. (קא סלקא דעתא 'לא תצא' - משני.) מחכו עליה במערבא: אתא גברא וקאי ואת אמרת 'לא תצא'? לא, צריכא: דלא ידעינן ליה [כאשר בא אדם וטוען שהוא הבעל, אבל אין מכירים אותו].

אי דלא ידעינן ליה - בעד אחד אמאי תצא? לא, צריכא: דאתו בי תרי ואמרי: "אנן הוינן בהדיה מכי נפק ועד השתא [ואנחנו מכירים שזהו אותו אדם] ואתון הוא דלא ידעיתו ליה" [והבעיה היא בגלל שאתם, שלא ראיתם אותו שנים רבות - אינכם מכירים אותו] (הלכך, [כשבאו שני עדים ואמרים כן] לגבי עד אחד מהימני, אבל לגבי תרי - הואיל וניסת - לא

תצא), דכתיב (בראשית מב,ח) ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו, ואמר רב חסדא: מלמד שיצא בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן. סוף סוף תרי ותרי נינהו,

(יבמות פח, ב)

והבא עליה באשם תלוי קאי!

אמר רב ששת: כגון שניסת לאחר מעדיה [והוא ודאי בטוח שבעלה הראשון מת, ושהאיש שבא עכשיו איננו בעלה הראשון].
היא גופה באשם תלוי קיימא [שהרי מניין לה הבטחון שבעלה הראשון מת]?!
באומרת 'ברי לי [שבעלי הראשון מת ושהאיש שבא עכשיו איננו בעלה הראשון]'

(כגון על ידי סימנים; ואשם תלוי אינו בא אלא על מי שלבו נוקפו).
אי הכי מאי למימרא - אפילו רבי מנחם ברבי יוסי לא קאמר אלא כשבאו עדים (ואמרי "לא מת") ואחר כך ניסת (ואוקימנא לההיא בכתובות (כב,ב) באשה שניסת לאחר מעדיה ואומרת "ברי לי"), אבל ניסת ואחר כך באו עדים - לא אמר, דתניא: 'שנים אומרים "מת" ושנים אומרים "לא מת"; שנים אומרים "נתגדשה" ושנים אומרים "לא נתגדשה" - הרי זו לא תנשא, ואם ניסת - לא תצא; רבי מנחם ברבי יוסי אמר: תצא. אמר רבי מנחם ברבי יוסי: אימת אני אומר 'תצא'? בזמן שבאו עדים ואחר כך ניסת, אבל ניסת ואחר כך באו עדים - הרי זו לא תצא'; [ואם כן מה לימד אותנו רב באמרו 'לא תצא', שהרי כבר אמר כך רבי מנחם ברבי יוסי?]

כי קאמר רב נמי בזמן שבאו עדים ואחר כך ניסת (והכי קאמר רב: לא שנו אלא בעד אחד, דהתם - אף על גב דניסת ואחר כך בא בעלה, כדקתני מתניתין - תצא; אבל על פי שנים עדים - אפילו בא בעלה ואחר כך ניסת - לא תצא אי לא ידעינן ליה, וכדתרצנא), לאפוקי מדרבי מנחם ברבי יוסי (מדלא איצטריך מילתיה דרב אלא בהכי - על כרחך בהכי מיתוקמא, ואשמעינן: הלכה כתנא קמא).

ואיכא דאמר (הא אתא רב - לאשמועינן) טעמא ד'ניסת ואחר כך באו עדים' (כי מתניתין התם הוא דדייקית: 'אבל בשני עדים לא תצא') - אבל (בעלמא אפילו בשני עדים כגון) באו עדים ואחר כך ניסת - תצא (ומדאמרה רב למילתיה אמתניתין - שמע מינה 'אבל בעלמא לא'; כמאן? (אלמא) כרבי מנחם ברבי יוסי (סבירא ליה).
מתיב רבא: 'מנין שאם לא רצה (כהן להתקדש מן טומאה ומנשים פסולות) - דפנו (הכהן וקדשו בעל כרחו)? תלמוד לומר (ויקרא כא,ח) וקדשתו [כי את לחם אלקיך הוא מקריב; קדש יהיה לך כי קדוש אני ה' מקדשכם] - בעל כרחו!' היכי דמי? אילימא דלא ניסת לאחר מעדיה [שהיה כהן ונשא את האשה, שהיא האלמנה לפי דעתו] ולא קאמרה "ברי לי" - צריכא למימר דדפנו (דהא ודאי באיסור מפורסם, ואפילו באיסור ספק לא איצטריך קרא, דודאי כפינן ליה)? אלא לאו (כהאי גוונא): דניסת (תחלה) לאחר מעדיה, וקאמרה "ברי לי" (ואחר כך באו עדים שהיה חי באותה שעה ומת, ולא רצה להוציא משום זונה), וקתני 'דפנו' - אלמא מפקינן לה מיניה (וקשיא לרב; ובעד אחד לא מצי לאוקומי, דאם כן למה לי קרא? הא ודאי אין אחד במקום שנים)! איסור כהונה שאני.

ואיבעית אימא: מאי דפנו - דפנו בעדים (בית דין מוזהרים לטרוח אחר עדים להכחיש את הראשונים המתירים אותה כדי לקדש את הכהן שלא ישאנה, אבל משניסת - לא תצא).

ואבעית אימא: (לעולם דניסת וכגון) כשבאו עדים ואחר כך ניסת (ובהא מודה רב), ורבי מנחם ברבי יוסי היא.

רב אשי אומר: מאי 'לא תצא' דקאמר רב (לעיל: 'אבל בשני עדים לא תצא')? לא תצא מהיתירה הראשון (דחזרת לראשון, דאנוסה הואי).
הא - אמרה רב חדא זימנא, דתנן: 'ניסת שלא כרשות - מותרת לחזור לו', ואמר רב הונא אמר רב: הכי הלכתא?!
- חדא [אחד המימרות של רב] מכללא דחברתה איתמר [נלמדה מתוך המימרא האחרת].

אמר שמואל: לא שנו (מתניתין ד'תצא') - אלא שלא מכחשתו, אבל מכחשתו - לא תצא.

במאי עסקינן? אילימא בבי תרי (דאמרי "זה בעלה") - כי מכחשתא ליה מאי הוי? אלא בחד; טעמא - דמכחשתו, הא שתקה - תצא? והאמר עולא: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד - הרי כאן שנים (הרי הוא חשוב כשנים, כגון בעדות אשה לומר שמת בעלה ובעדות סוטה לומר נטמאה) [והתורה האמינה לעד אחד האומר שבעלה מת כאילו שהוא שני עדים], ואין דבריו של אחד (במקרה שבמשנתנו: דאמר "לא מת") במקום שנים [ואם כן - מדוע תצא?]

הכא [לא כפי שנאמר: בעד אחד, אלא בשנים, ואף על פי כן] (דכי מכחשא לא נפקא) - במאי עסקינן? - בפסולי עדות (ולעולם בתרי, כגון קרובים או נשים אתו בהדיה, דאמרי "זהו [הבעל הראשון]"; וקמשמע לן שמואל דאזלינן בתר רוב דעות הואיל ואין כאן עדות כשרה), וכדרבי נחמיה, דתניא: 'רבי נחמיה אומר: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד (אין דין עדות בדבר - מדעד אחד נאמן בה! הלכך פסולים נאמנים ככשרין), הלך אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באיש אחד (המכחישות איש אחד) כשני אנשים באיש אחד (דמהימני) (הלכך: אילו לא בא הבעל ועד אומר "מת" ושני פסולי עדות אומרים "לא מת" - לא נפקא לה מחזקת אשת איש, דהלך אחר רוב דעות; וכן כשבא הבעל ואלו שני פסולי עדות עמו האומרים "זהו", והיא אומרת שאין מכרת אם זה אם לאו, כי לא מכחשא להו - נפקא, דהא שתי נשים מכחישות עד הראשון שהשיאה ולא יצתה מחזקתה, אבל היכא דאמרה "ברי לי שאין זה" - דל עד קמא מהכא; אין פסולי עדות נאמנים להעיד על אדם כשר אפילו הן אלף, שכל אדם נאמן על עצמו באיסורין בדבר הברור לו אלא אם כן יש עדות כשרה בדבר, הלכך כמאן דליתנהו דמו, ומחזקת אשת איש יצתה לה על פי דאשון); ואיבעית אימא: כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא (דאמר "מת") אפילו מאה נשים (אתיין אחר שנשאת ואמרי "לא מת") - כעד אחד דמיין (והוה להו עד מכחיש עד, ואחרון אינו כלום, כדעולא, ולא נפקא; ולשמואל אפילו שתקה); הכא (- דכי שתקה, [ו] אמר שמואל 'תצא') במאי עסקינן? - כגון דאתיא אשה מעיקרא (שניסת על פי אשה מעיקרא; הלכך כדהדרן ואתיין תרי - אי שתקה איהי הוה ליה רוב דעות לאיסורא), ותרצה לדרבי נחמיה הכי: 'רבי נחמיה אומר: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד - הלך אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד (ולא תני בה 'עשו שתי נשים באיש אחד כו' כשני אנשים באיש אחד), אבל שתי נשים באיש אחד - כפלגא ופלגא דמי (כעד מכחיש עד, ואפילו שתקה איהי - לא תצא, הואיל וניסת, כדעולא: דראשון נאמן כשנים, והנך כולהי - כעד אחד).

Yevamos Chart #26
Daf 88b

WHEN THE TESTIMONY OF A SINGLE WITNESS IS			
CONTRADICTED			
(E.G. REGARDING THE DEATH OF A WOMAN'S			
HUSBAND)			
(A) (B)			
(C)	CONTRADICTED BY	CONTRADICTED BY	CONTRADICTED
BY	A SINGLE WITNESS	SEVERAL WITNESSES	A SINGLE
WITNESS	WHO IS PASUL	WHO ARE PESULIM	WHO IS
KOSHER			
1) ONE KOSHER,	The first is	1st version: We	The first

is |
 SINGLE WITNESS believed follow Rov De'os(2)
 believed(3) |
 TESTIFIED FIRST 2nd version:
 The | first is
 believed(3) |
 |
 2) ONE PASUL(1), The first is We follow Rov The first
 is |
 SINGLE WITNESS believed(3) De'os(2)
 believed |
 TESTIFIED
 FIRST |

=====

FOOTNOTES:

=====

(1) A Pasul witness means an Ishah or an Eved, who may not testify regarding monetary and corporal matters.

(2) This is the ruling of Rebbi Nechemyah. Regarding a woman who remarries based on the testimony of a single witness, and a number of witnesses who are Pesulim then testify that her husband is alive, the Halachah is as follows: If she has already remarried, and she claims that she is certain ("Bari Li") that her husband is dead (like the first witness says), she may remain with her new husband. Since she is not contradicting the testimony of valid witnesses, but only Pesulim, she is believed regarding her own matters. (RASHI DH v'Asu; according to the RAMBAM [Hilchos Gerushin 12:20] she is only believed against *two* witnesses who are Pesulim, since she joins with the original witness to make it two against two, see HAGAHOS HA'GRA.)

(3) The Gemara calls this case, "Palga u'Palga." According to Rashi, this means that b'Di'eved, if she already married based on the testimony of the first witness, she does not need to separate from her new husband based on the new testimony. (RASHI DH k'Palga u'Palga Dami; according to the RAMBAM [Hilchos Gerushin 12:20] this is only true if she married one of the witnesses, see NIMUKEI YOSEF.)

צריכה גט מזה ומזה:
 בשלמא מראשון תבעי גט, אלא משני אמאי? זנות בעלמא הוא?

אמר רב הונא: גזירה שמא יאמרו (כשרואין הראשון חי): גירש זה ונשא זה (סבורים ששני זה, כשנשאה - על ידי שגירשה ראשון נשאה, ואשת איש גמורה היא [לבעל השני], ואם מוציאה שלא בגט) [הדבר יראה כאילו] ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט. אי הכי - סיפא, דקתני: 'אמרו לה "מת בעלך" ונתקדשה, ואחר כך בא בעלה - מותרת לחזור לו' - התם נמי נימא 'גירש זה וקדש זה ונמצאת אשת איש יוצאה שלא בגט'?

לעולם בעיא גט. אי הכי, נמצא זה מחזיר גרושתו משנתארסה (כלומר: אתי למימר דמותר להחזיר גרושתו משנתארסה, דסברי גירש זה וקידש זה, וחזר וגירש [השני] - וחזרה לראשון) !? כרבי יוסי בן כיפר, דאמר: מן הנשואין - אסורה, מן האירוסין מותרת. הא מדקתני סיפא: 'אף על פי'

(יבמות פט, א)

שנתן לה אחרון (שאירסה) גט - לא פסלה מן הכהונה' מכלל דלא בעיא גט (אפילו מדרבנן), דאי בעיא גט - אמאי לא פסלה מן הכהונה (הא קיימא לן [לעמ' צד, א] דאפילו ריח הגט פוסל לכהונה)? אלא סיפא (לגבי קידושין, ודאי כדקאמרת, דלא בעיא גט; ודקשיא לך 'שמא יאמרו גירש זה וקידש זה כו' - לא אתי למימר הכי, אלא מדנפקא בלא גט) אמרי: קידושי טעות הוה (כגון "על מנת שאני כהן" ונמצא ישראל) ? - רישא נמי אמרי נישואי טעות הוו!?

קנסוה רבנן (ולא תלינן לקולא).

סיפא נמי ליקנסוה?

רישא דעבדא איסורא - קנסוה; סיפא דלא עבדא איסורא - לא קנסוה רבנן.

אין לה כתובה:

מאי טעמא?

תקינן לה רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה; הא - תהא קלה בעיניו להוציאה.

אין לה פירות ולא מזונות ולא בלאות:

תנאי כתובה ככתובה דמי. (תנאי כתובה: 'מזונייכי וכסותייכי'; ופירות שאכל נמי לא משלם אף על גב דאין לה כתובה, משום דרבנן קנסוה; ומשום דאשכחן באלמנה דיש לה פירות שאכל - הוא דאיצטריך למימר הכא דאין לה).

נטלה מזה ומזה:

פשיטא!?

מהו דתימא 'כיון דתפשה לא מפקינן מינה' - קא משמע לן.

הולד ממזר:

[כאן מתחילה הגמרא בדיון ארוך כהקדמה לשאלה בדף פט, ב: א"ל זאת לא תסבדא? והתנן: הולד ממזר מזה ומזה' - ממשנתנו; ויתכן שכל הלימוד הרשום כאן הינו בעצם לימוד לא של מסכת יבמות אלא של מסכת תרומות.]

תנן התם (תרומות פ"ב מ"ב): 'אין תורמין מן הטמא על הטהור (משום הפסד כהן), ואם תרם בשוגג - תרומתו תרומה (כדברי אלעאי לקמן); במזיד - לא עשה ולא כלום.'; מאי 'לא עשה ולא כלום'?

אמר רב חסדא: לא עשה ולא כלום כל עיקר, דאפילו ההיא גריוא (כמות של סאה) (דתרומה) הדר לטיבליה.

רב נתן ברבי אושעיא אמר: לא עשה ולא כלום לתקן את השירים (את הטהור, שזה [התרומה שהופרש] היה עושה אותו שירים), אבל תרומה הוי (וקדשה, ויחזור ויתרום מן הטהור).

רב חסדא לא אמר כרב נתן ברבי אושעיא, דאי אמרת 'הוי תרומה' - זימנין דפשע ולא (הדר) מפריש (מן הטהור; ולקמן פריך: כיון דמדאורייתא תרומה היא, מדקתני 'בשוגג תרומתו תרומה' - היכי מפקעינן לה מקדושתה משום 'דלמא פשע')! מאי שנא מהא דתנן (תרומות פ"ג מ"א): 'התורם קישות ונמצאת מרה (שוגג הוא: מדקתני 'נמצאת' - מכלל דמעיקרא לא הוה ידע), אבטיח ונמצאת סרוח - תרומה, ויחזור ויתורם'!?

שוגג אמזיד קרמית? שוגג לא עבד איסורא, מזיד קעבד איסורא!¹?

ורמי שוגג אשוגג: הכא קתני: 'כשוגג - תרומתו תרומה'; התם קתני: 'תרומה ויחזור ויתרום'?!
התם שוגג קרוב למזיד, דאיבעי ליה למיטעמיה.

ורמי מזיד אמזיד: הכא קתני 'במזיד לא עשה כלום', התם תנן (דמאי פ"ה מ"י) 'התרומה משאין נקוב על נקוב - תרומה ויחזור ויתרום'?!
בתרי מאני ציית (כלומר: התם, כיון דמתרי מאני - כי אמרת ליה 'הדר תרום מאידך' - ציית לך, וליכא למגזר דלמא פשע); בחד מנא לא ציית (אבל מטמא על הטהור, דתרווייהו בחד מנא רבו [גדלו], בעצין נקוב - כי אמרת ליה 'תן זו וחזור והפרש אחרת' - אינו שומע לך, ונותן את הטמאה לכהן; ומוטב תחזור זו לטיבלה ויתן טהורה לכהן).
ולרב נתן ברבי אושעיא דאמר 'לא עשה ולא כלום' - לתקן שירים, אבל תרומה הוי (והכהן מדליקה מיד) -

(יבמות פט, ב)

מאי שנא מהא דתנן (דמאי פ"ה מ"י, בסיפא, בשנוי: כאן יותר מפורש): 'מן הנקוב על שאין נקוב - תרומתו תרומה, ולא תאכל (לכהן) עד שיוציא עליה (שיתן על טאה זו) תרומה ומעשר ממקום אחר' (דמחזקין ליה בטבל גמור [וכאן כמו כן לא היה ליתן לכהן שמא ישרוף טבל טמא ואסור להדליקו, כדמוכח בפרק 'במה מדליקין' (שבת כו, א)]?)!
שאני הכא (בטמא וטהור): דמדאורייתא תרומה מעלייתא היא (אבל מן הנקוב על שאין נקוב - הוה ליה מהחיוב על הפטור, וכיון דאפטור קא מפריש - לא חייל עלה שם תרומה, הלכך טבל הוא, ואסור אף לכהן; ורבנן הוא דגזרי למתבה לכהן, הואיל וקרא עליה שם תרומה; וישראל זה, שנתנה, צריך להפריש עלה תרומה ומעשר, ואין צריך לחזור ולהפריש ממה שאין נקוב, דתרומה דיליה - מדרבנן היא, והא אפריש עליה; ומן שאין נקוב על הנקוב - דאמרין לעיל 'תרומה היא ומותר לכהן' - דהוה ליה מן הפטור על החיוב; הלכך אף על גב דהא דאפריש עלה - לא מיפטר בהך תרומה, ולא חייל עליה שם תרומה - אפילו הכי לא אמרינן 'לא תאכל כו', דהא לא איכפת לן אי אכל לה כהן בטבל, דאין עליה דין טבל ותרומה כו'),
כדרכי אלעאי, דאמר רבי אלעאי: מניין לתורם מן הרעה על היפה - שתרומתו תרומה? דכתיב (במדבר יח, לב) ולא תשארו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו [ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו]; (הא אם לא תרימו מן המובחר - תשארו חטא) ואם אין קדוש - 'נשיאות חטא' למה? מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה.

Yevamos Chart #27
Daf 89a-b

WHEN FRUITS ARE IMPROPERLY SEPARATED AS TERUMAH,
DOES THE TERUMAH TAKE EFFECT?

	(A)	(B)	(C)
	ARE THE FRUITS THAT WERE SEPARATED CONSIDERED TO BE TERUMAH OR TEVEL?	DO THE FRUITS OF *TERUMAH* NEED TO HAVE TERUMAH SEPARATED FOR THEM AGAIN?	DO THE FRUITS *LEFTOVER* NEED TO HAVE TERUMAH SEPARATED FOR THEM AGAIN?
1) ONE SEPARATED TAMEI FRUITS AS TERUMAH FOR TAHOR ONES	Terumah (2)	No	No

¹ כי אין הגדרה של "שוגג" באיסור דרבנן, ואין עבירה על דבריהם בשוגג מהוה עבירה?

[SHOGEG]				
2) ONE SEPARATED TAMEI FRUITS AS TERUMAH FOR TAHOR ONES [MEZID]	R. Chisda: Tevel (1) R. Nasan : Terumah	R. Chisda: Yes R. Nasan : No	Yes	
3) ONE SEPARATED BITTER FRUITS AS TERUMAH FOR GOOD ONES [SHOGEG]	Terumah (2)	No	Yes (6)	
4) ONE SEPARATED FRUITS GROWN IN AN UNPERFORATED POT AS TERUMAH FOR FRUITS GROWN IN A PERFORATED POT [MEZID]	Terumah (3)	No (5)	Yes	
5) ONE SEPARATED FRUITS GROWN IN A PERFORATED POT AS TERUMAH FOR FRUITS GROWN IN AN UNPERFORATED POT [MEZID]	Tevel (4)	Yes	No (7)	

=====

FOOTNOTES:

=====

(1) According to Rav Chisda, the Rabanan made the fruit Chulin and removed its status of Terumah, because if the fruits would remain Terumah the owner might be negligent and fail to separate Terumah again properly (-- since we see that he already purposefully transgressed an enactment of the Rabanan by separating Tamei fruits as Terumah for Tahor ones, TOSFOS DH Mezid).

(2) Since it was done inadvertently, we do not suspect that the owner will be negligent and not separate Terumah again properly. Therefore, the Rabanan did not make the fruits Chulin, according to Rav Chisda.

(3) Even according to Rav Chisda, the Rabanan did not make the fruits Chulin, since a person is not suspected of negligence when there are two separate vessels holding the fruits. He will certainly separate Terumah from the second vessel (the perforated pot).

(4) Even though the Mishnah says that it is "Terumah," since the Mishnah then explains that one must separate Terumah from other fruits (5:B), it is clear that mid'Oraisa, the fruits are Tevel. The Mishnah refers to them as "Terumah" only inasmuch as they must be given to a Kohen and they are the property of the Kohen. However, they are not prohibited to be eaten by Zarim once Terumah has been taken for them (RIVAN in TOSFOS DH Lo Sochal; this also seems to be the view of RASHI DH Shani Hacha). According to the RI, though, (Tosfos ibid.) the fruits are also prohibited to Zarim mid'Rabanan, since this Terumah fulfilled the Chiyuv d'Rabanan to separate Terumah for the fruits growing in the unperforated pot.

(5) Since the fruits that were separated as Terumah grew in an unperforated pot, they have no status of Tevel or Terumah, and they do not need Terumah

to be separated for them (RASHI). (Even though fruits that grow in an unperforated pot are Chayav mid'Rabanan to have Terumah separated from them, one fulfilled his obligation by separating Terumah from them for the fruits in the perforated pot.)

(6) One is obligated to separate Terumah again even though he separated the bitter fruits accidentally, b'Shogeg, and not b'Mezid. This is because his error could have been avoided by taking one fruit from the batch, separating Terumah for it, and then tasting it to make sure that the batch of fruit was fit to be Terumah for the rest of the fruits. (TOSFOS DH Iba'i)

(7) One is not obligated to separate Terumah again for the fruits that grew in the unperforated pot, because the Chiyuv to separate Terumah from such fruits is only mid'Rabanan. Since he already separated Terumah for those fruits (from the fruits in the perforated pot), he does not need to separate Terumah again (RASHI, DH Shani Hacha).

אמר ליה רבה לרב חסדא: לדידך, דאמרת 'לא עשה ולא כלום כל עיקר', דאפילו ההוא גריוא דר לטיבליה - מאי טעמא? גזירה דלמא פשע ולא מפריש? מי איכא מידי דמדאורייתא הוי תרומה ומשום 'דלמא פשע' אפקוה רבנן לחולין? וכי בית דין מתנין לעקור דבר מן התורה?
אמר ליה: ואת לא תסברא? והתנן 'הולד ממזר מזה ומזה' - בשלמא משני ממזר, אלא מראשון אמאי? אשתו היא, וישראל מעליא הוא - וקא שרינן ליה בממזרת?!
אמר ליה: הכי אמר שמואל: 'אסור בממזרת'.
וכן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: 'אסור בממזרת'.
ואמאי קרי ליה 'ממזר'?
לאוסרו בבת ישראל (וקנסא בעלמא הוא, ולהחמיר ולעשות סייג לתורה, ואין זו עקירה; אבל להקל על דברי תורה - עקירה היא).

שלח ליה רב חסדא לרבה ביד רב אחא בר רב הונא: ואין בית דין מתנין לעקור דבר מן התורה? והתניא: 'מאימתי אדם יורש את אשתו קטנה' (אם מתה, ולא אמרינן שמא עתידה היתה למאן ואשתכח דלאו אשתו הוא; וביתומה עסקין)? בית שמאי אומרים משתעמוד בקומתה (כשתגיע לפרקה בשנים ובהבאת שער); ובית הלל אומרים: משתכנס לחופה; רבי אליעזר אומר: משתבעל; ויורשה ומיטמא לה ואוכלת בגינא תרומה?!
'בית שמאי אומרים משתעמוד בקומתה' - אף על גב דלא נכנסה לחופה (והא קיימא לן (לעיל כט,ב) אפילו בגדולה, אשתו ארוסה - לא אונן ולא מיטמא לה, מתה אין יורשה)?
אימא 'משתעמוד בקומתה ותכנס לחופה', והכי קאמרו ליה בית שמאי לבית הלל: דקאמריהו מ'שתכנס לחופה' - אי עמדה בקומתה מהניא לה חופה, ואי לא - לא מהניא לה חופה.
'רבי אליעזר אומר: משתבעל'.
והאמר רבי אליעזר (בפרק 'בית שמאי' (לקמן קח,א)): אין מעשה קטנה כלום?
אימא 'משתגדיל ותבעל'.
קתני מיהת 'יורשה', והא הכא דמדאורייתא אבוה ירית לה (כלומר: קרובי האב ירתי לה, דנישואי קטנה מדרבנן נינהו: משום שלא ינהגו בה מנהג הפקר, כדאמר ב'חדש שנשא פקחת' (לקמן קיב,ב); אבל תורה לא זיכתה לקדש את הבת לא לאמה ולא לאחיה) ומדרבנן ירית לה בעל!
הפקר בית דין [היי] הפקר (וכל מידי דממונא לאו עקירה היא), דאמר רבי יצחק: 'מניין שהפקר בית דין [היי] הפקר? שנאמר (בספד עזרא): (עזרא יח) כל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת [בתנ"ך: כעצת] השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה
רבי אלעזר אמר: מהכא: (יהושע יט,נא) אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני ישראל [בגורל בשלה לפני ה' פתח אהל מועד; ויכלו מחלק את הארץ] וכי מה ענין ראשים אצל אבות ('וראשי האבות למטות' - הוי ליה למכתב 'וראשי מטות בני ישראל')?
- אלא לומר לך: מה אבות מנחילין בניהם כל מה שירצו - אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו.

'ומיטמא לה' ? - והא הכא דמדאורייתא אביה מיטמא לה, ומדרבנן
 מיטמא לה בעל?
 משום דהויא לה מת מצוה.
 ומי הוי מת מצוה? והתניא: 'אי זהו מת מצוה? כל שאין לו
 קוברין; קורא ואחרים עונין אותו - אין זה מת מצוה'!
 הכא נמי כיון דלא ירתי לה - קריא ולא ענו לה.
 [עיי' בהערות]

ירושת קטנה 89b Yevamos

1) WHO INHERITS A MARRIED "KETANAH"

QUESTION: In order to prove that Beis Din may uproot a Mitzvah in the Torah, the Gemara cites a Beraisa which states that a man who is married to a Ketanah (where the Kidushin is only mid'Rabanan since she is a minor) inherits the property of the Ketanah if she dies. In addition, he may be Metamei for her even if he is a Kohen. How, asks the Gemara, could the Rabanan enact that the husband inherit her, if mid'Oraisa her father inherits her? It must be that the Rabanan have the authority to uproot that which is written in the Torah.

The Gemara refutes this proof and says that the reason the husband, and not the father, inherits the Ketanah is *not* because the Rabanan uprooted that which is written in the Torah, but because of the principle of "Hefker Beis Din Hefker."

RASHI explains that when the Gemara says that mid'Oraisa the husband does not inherit the Ketanah but her "father" does, it cannot mean literally that in this case the father inherits his daughter, because the father is no longer living! The only time a girl becomes married mid'Rabanan is when she is a minor and her father died before marrying her off, and instead other members of her family marry her off. Rashi explains that the Gemara means that mid'Oraisa, the *relatives of* her father inherit her. (The same presumably applies to being Metamei for her. When the Gemara says that mid'Oraisa her father is Metamei for her, it cannot mean literally that her "father" is Metamei for her, since he is no longer living.)

REBBI AKIVA EIGER asks why Rashi has to say that the Gemara is referring to the father's relatives. We know that there is a concept of a "Yesomah b'Chayei ha'Av" -- it is possible for a Ketanah to get married while her father is still alive, and that Kidushin is only mid'Rabanan. This occurs in a case where the father already *married her* once to one husband, and then she was divorced and remarried someone else. When she was married to her first husband, she left the domain of her father and he is no longer able to marry her off (as RASHI himself explains: 2b, DH v'Chulan sh'Meisu, 12a DH Mishum, 107b DH Kol she'Yecholah).

Accordingly, why did Rashi here have to say that "her father" means her father's relatives? It could mean her father as well, in a case of "Yesomah b'Chayei ha'Av!"

ANSWER: The MISHNAH L'MELECH (Hilchos Avel 2:7) asks another question. The Gemara continues its attempt to prove that the Rabanan can uproot an Isur of the Torah from the Beraisa's statement that the husband of a Mema'enes may be Metamei for her. Since the Ketanah is married only mid'Rabanan, the Gemara points out, it is her father who may be Metamei for her mid'Oraisa, and yet the Rabanan enacted that her husband may be Metamei for her. The Gemara refutes this proof as well and says that the husband may indeed be Metamei for her mid'Oraisa, because the Mema'enes has the status of a Mes Mitzvah for whom a Kohen may be Metamei. She is a Mes Mitzvah because no one (other than the husband) will have an interest in burying her since it is the husband who inherits her.

Why does the Gemara introduce this proof by saying that "mid'Oraisa the father is Metamei for his daughter?" If the Gemara meant to say that the husband is not Metamei mid'Oraisa it should have stated just that; "Mid'Oraisa the *husband* is *not* Metamei" (without mentioning the father). It seems that the Gemara is saying that the Rabanan changed the Halachah as it is written in the Torah not only by giving the husband the responsibility to be Metamei, but by *taking away* from the father the responsibility to be Metamei (if she is a Yesomah b'Chayei ha'Av).

But where do we see that they took away the right to be Metamei from the father? What proof is there from this Beraisa that the father may no longer be Metamei for his daughter? *All* of her relatives should be obligated to bury her, including both her husband and her father! Even after she is married mid'Rabanan (or mid'Oraisa, for that matter), her father is obligated to be Metamei for her! (It is true that her brothers are not permitted to be Metamei for her after she is married, as the Torah states. A father, though, is Metamei for his daughter even if she is a Be'ulah, and thus the father should be Metamei for her in this case!)

The ARUCH LA'NER answers that when the Gemara says that the father is Metamei for her mid'Oraisa, it means that *if there would be a father*, he would be the only one who could be Metamei for her mid'Oraisa. In this case, though, since her father has died, *no* Kohen -- including her husband -- should be permitted to be Metamei for her mid'Oraisa. That is what the Gemara means when it says that mid'Oraisa her father is Metamei for her; mid'Oraisa not only her husband may not be Metamei for her, but *no* Kohen may. The Aruch la'Ner therefore concludes that the father of a Ketanah who is a "Yesomah b'Chayei ha'Av" *is* indeed obligated to be Metamei for her, even after the Rabanan enacted that the husband is (also) Metamei for her.

If what the Aruch la'Ner says is correct, it is indeed clear from the wording of the Gemara that the Ketanah we are discussing has no living father, as Rashi says, and she is *not* a "Yesomah b'Chayei ha'Av."

We can prove further that there is no father in this case from the fact that the Gemara says that if the husband would not bury her, there would be no one else to bury her, because the husband inherits her. Why would there be no one to bury her? The Torah obligates the father to bury her even if he receives no inheritance!

It must be that the Gemara is discussing a Ketanah that has no father. The husband of a "Yesomah b'Chayei ha'Av," though, might *not* be permitted to be Metamei for her, since she is not similar to a Mes Mitzvah (because her father is obligated mid'Oraisa to bury her). Rashi explains that the case of the Beraisa is when she has no father, because the discussion of the Gemara regarding the enactment that the husband may be Metamei for his wife who is a Ketanah implies that the Beraisa is indeed referring to a Ketanah who has no father. (M. Kornfeld)

לעקור דבר מן התורה 90 יעמנו

(1 PROVING THAT THE RABANAN ARE EMPOWERED TO UPROOT A TORAH LAW
 QUESTIONS: The Gemara continues to attempt to prove that the Rabanan have the authority to uproot something that is written in the Torah. The Gemara cites a Beraisa which discusses Tashlumei Terumah -- compensation paid by a Zar for deriving personal benefit from Terumah. The Beraisa says that if a person ate Terumah Tehorah and intentionally pays Terumah Teme'ah to the Kohen, Rabbi Meir states that "Ein Tashlumav Tashlumin," his payment is not valid. The Chachamim argue and say that his payment is accepted, but he must

pay a second time.

The Gemara proves from Rabbi Meir's opinion that the Rabanan are able to uproot something that is written in the Torah, because mid'Oraisa, a payment of Terumah Teme'ah is a valid payment, and it is the Rabanan who revoked the validity of the payment. The enactment of the Rabanan goes so far as to invalidate a Kidushin that the Kohen performed with the payment, and the woman whom he was Mekadesh is *not* Mekudeshes (and she may marry someone else without a Get)!

TOSFOS (DH Azil) asks a number of questions about this proof.

(a) Why does the Gemara infer that the Rabanan are able to change a Halachah in the Torah from the fact that the Kidushin of the woman whom the Kohen was Mekadesh with the Terumah Teme'ah does not take effect? There is a much simpler proof. Normally, the fruit paid as compensation for eating Terumah itself turns into Terumah mid'Oraisa. Here, Rabbi Meir states that mid'Rabanan the payment is not valid, and thus the decree of the Rabanan prevents it from turning into Terumah. The Rabanan removed the status of Terumah from the payment, even though mid'Oraisa it becomes Terumah! (That is, this case is the same as the one that the Gemara cited earlier on 89a, at the beginning of the Sugya.)

(b) The proof from the fact that the Kidushin performed with this payment does not take effect does not seem to be a valid proof at all. When it comes to monetary matters, we apply the principle of "Hefker Beis Din Hefker." How, then, can the Gemara prove from the fact that the Rabanan took the payment away from the recipient (the Kohen) that the Rabanan have the power to uproot something written in the Torah? The Gemara already taught that "Hefker Beis Din Hefker" is different and is not considered to be "uprooting something in the Torah!"

ANSWERS:

(a) TOSFOS answers that the Gemara cannot bring proof that the Rabanan are able to uproot a Torah law from the fact that the payment does not turn into Terumah according to Rabbi Meir, because Rabbi Meir did not say that outright. He said merely that the payment is not a valid payment. This might mean that the payment is returned to the payer, in contrast to the view of the Rabanan who say that the payment is kept by the recipient, and the payer must pay a second time. When the money is returned to the payer, though, perhaps it retains the status of Terumah! Just because it is not a valid payment and it is returned does not mean that it loses its status of Terumah that it obtained at the moment it was given to the Kohen.

(b) TOSFOS answers the second question by explaining that the principle of "Hefker Beis Din Hefker" cannot apply in this case. Applying "Hefker Beis Din Hefker" here would mean taking away money from the recipient (i.e. the Kohen) that legally belongs to him. The Rabanan have do not apply Hefker Beis Din Hefker to take money away from a person if it is rightfully his, and he did nothing to deserve losing the money. It was the payer who did something wrong here, and not the Kohen. Thus, "Hefker Beis Din Hefker" cannot be applied in this situation.

QUESTIONS: The Acharonim ask a number of questions on this last answer of Tosfos.

1. The MAHARSHA (in MAHADURA BASRA) asks that taking away the payment of Terumah Teme'ah from the Kohen is in no way harming the Kohen. On the contrary -- it is to his advantage, for in order to receive a payment of a higher quality (i.e. Terumah Tehorah), the Rabanan took away the Terumah

Teme'ah that he originally received so that the person who paid will pay again with Terumah Tehorah! Why, then, should the Rabanan not apply "Hefker Beis Din Hefker" in this case, when it is for the Kohen's benefit? (See ARUCH LA'NER)

2. REBBI AKIVA EIGER points out that the Gemara is trying to prove that Rabbi Meir *does* hold that the payment is not a valid payment, and the Rabanan *did* take away the money from the Kohen. If it is not because of "Hefker Beis Din Hefker," then it is because the Rabanan may uproot a Torah law. According to Tosfos, who says that the Rabanan would not take away money from the Kohen since he did nothing wrong, then why should they uproot a Torah law to take it away from him? The same reason why they do not apply "Hefker Beis Din Hefker" (so as not to harm the Kohen) is also grounds for not taking away the money from the Kohen by uprooting the Torah law that says that the payment is valid! Conversely, for whatever reason they are able to uproot a Torah law in order to revoke the payment even though it is harming the Kohen, they should also be able to take away the payment from him by applying "Hefker Beis Din Hefker!"

3. How can Tosfos say that we do not apply the principle of "Hefker Beis Din Hefker" to take away something from someone who did nothing wrong? The Gemara earlier said that in the case of the married Ketanah who dies, we apply "Hefker Beis Din Hefker" to take away her estate from the father and give it to the husband, even though the father did nothing wrong!

ANSWERS: We could answer these questions as follows:

1. If the intent of the Rabanan was to make the Zar pay the Kohen the full amount, they still did not have to take away the money that was paid already to the Kohen. They could have simply required that the Zar continue to pay the Kohen more until his payment equals the value of the Terumah Tehorah that he ate. There is no need to take away the Terumah Teme'ah from the Kohen that was already paid.

(True, in the case of the person who separates Terumah from Tamei produce to exempt produce which is Tahor (89a), the Gemara did suggest that the Rabanan uprooted the Terumah in order to *remind* its owner to separate Terumah a second time from produce which is Tahor. They did not simply require him to separate additional Terumah to make up for the loss in value. However, that logic cannot be applied here. Making the Kohen return the payment to the Zar will not ensure that the Zar pays the Tashlumei Terumah in full, since returning the payment does not cause *harm* to the Zar. Uprooting the Terumah, in case of one who separates from Tamei produce for produce that is Tahor, ensures that the owner will separate Terumah again simply because he will realize that he cannot eat the *rest* of his produce until he does so, because it is Tevel mid'Oraisa if the Terumah he separated is not valid. Besides, uprooting the Terumah in the case of "Min ha'Tahor Al ha'Tamei" is done for the sake of enforcing the laws of Terumah, and not for the benefit of the Kohen, as we will explain shortly in the answer to question #2.)

2. Regarding Rabbi Akiva Eiger's question, perhaps we may suggest as follows. Tosfos does not mean to say that the Rabanan required only that the Kohen return the Terumah Teme'ah, and that they did *not* rescind its status as Terumah. Rather, Tosfos means that *we might have thought* that this is what Rabbi Meir in the Beraisa is saying ("Hava Matzi Lemeimar," as Tosfos himself puts it).

The Gemara is proving that Rabbi Meir does *not* mean that, since he says "Ein Tashlumav Tashlumin" -- the payment is not valid -- which implies, at the very least, that the fruits paid to the Kohen *cannot* be used for

Kidushei Ishah. Why should the Kohen not be able to use the money? The enactment of the Rabanan is for his benefit, so that he should receive the full value of the Terumah that the Zar ate. What point is there in taking away the money from him, either through "Hefker Beis Din Hefker" *or* through uprooting a Torah law?

The Gemara is showing that it must be that Rabbi Meir means *something else* when he says that the payment is not valid. He must mean that the Rabanan indeed revoked the status of Terumah from the payment such that the Chulin Teme'im that the Zar gave to the Kohen does *not* become Terumah in the first place. Consequently, the Kohen must give it back because it was given to him by mistake -- that is, it is not a valid Tashlumei Terumah, and the Zar only gave it to him because he thought it *was* Tashlumei Terumah. Since, if the Terumah is uprooted, the payment was not the Kohen's in the first place, we are not directly *taking anything away from the Kohen* by uprooting the Terumah from the Tashlumim. In this sense, uprooting the Tashlumei Terumah is identical to the case in which the Rabanan uprooted the Terumah that was taken from Tamei produce to exempt produce that was Tahor (89a). There, too, if the owner gives the Kohen the invalid Terumah the Kohen must return it. He indirectly loses Terumah because of the Takanah, since what was separated improperly remains Tevel.

(Another way of saying this is, if the Takanah was that the Terumah does not become Terumah in the first place, it was not enacted simply for the benefit of the Kohen, so that he should receive the full value of what was eaten. Rather, it was enacted to protect the honor of Terumah. By paying Tashlumei Terumah with fruits that are Tamei -- and less valuable than the Terumah he ate -- the Zar is degrading the honor of the Terumah that he ate, and that is why the Rabanan enacted that the payment is not valid. If the Kohen loses money indirectly through this Takanah -- and perhaps even if he would lose money directly -- it does not stop the Rabanan from enacting such a Takanah, since they felt it important to ensure that proper respect is given to Terumah.)

3. The reason the Rabanan applied "Hefker Beis Din Hefker" and took away the Ketanah's inheritance from the father was because he willingly married his daughter to a man while she was a Ketanah. He had a choice in the matter, and he chose to give her away, knowing that he will thereby lose the right to inherit her. Therefore, the Rabanan may apply "Hefker Beis Din Hefker" to take away the money that he otherwise would have been entitled to receive. Here, though, the Kohen had no choice in the matter, and thus the Rabanan did not take away his money through "Hefker Beis Din Hefker." (In addition, the Gemara thinks at this stage that the Takanah is only being made for the Kohen's own benefit, so the Rabanan certainly are not interested in causing *harm* to the Kohen through their Takanah.)
(M. Kornfeld)

Yevamos 090b: Eliyahu on Mt. Carmel אֵלִיָּהוּ בְּהַר הַכְּרִמָּל
Yosef Goldstein <yoseyg@juno.com> asked:

The Gemorah tries to prove that CHAZAL can make a decree although it contradicts a Commandment from the Torah, (Yesh Koach beyad Chachomim la-kor dovor min hatorah) from the Posuk of Ailov Tishmaun, Listen to him, an established Novi, Even if he tells you to transgress on a mitzvah in the Torah. as was the case by Eliyahu bringing a sacrifice on Mt. Carmel. The Gemorah answers that this can not be a source because Migdar Milsa Shaani, one can not extrapolate a law based on a case which came to safeguard the Torah laws and way of life.
This explanation of how Eliyahu was allowed to bring the Sacrifice on Mt. Carmel is quoted by Rashi Devorim (18:22)

However earlier in Devorim (Chapter 12 Verses 11 - 13) The Torah tells us the prohibition against bringing a Korbon anyplace we choose. We are only allowed to bring a Korbon in the Mishkon or the Bais Hamikdosh. Posuk 13 says: "Be careful not to bring a Korbon wherever you see" (A loose translation) Rashi explains on the words "Anyplace you see" Anyplace that YOU want to bring a korbon. However you may bring a korbon in anyplace the NOVI chooses, such as Eliyahu on Mt. Carmel."

From this Rashi it seems that there was no prohibition at all against bringing a sacrifice on Mt. Carmel because a NOVI said "This is a fitting place to bring a Korbon"!

That being the case, I ask you, How can we use the rule that a Chochom can tell us to do something against the Standard Torah rules, as is the case with Eliyahu on Mt. Carmel, that was NOT a good example since there Eliyahu was a Novi and since he said to bring the Korbon there, it was 100% permitted! You can not use the same incident to illustrate the ruling that a Novi is permitted to bring a Korbon anyplace and on the other hand prove that although the bringing of the Korbon was not allowed in this case because it was Lemigdar Milsah it was allowed!

I know this is a slight tangent but IF you have an answer I would appreciate it. This question has been bothering me for several years now and no one has given me a satisfactory answer.

Tizku Lemitzvos.
Yosey

The Kollel replies:

Your fascinating question has brought us to the following conclusion. The Pasuk in Devarim deals with the Isur of Hala'ah ba'Chutz, bringing a sacrifice out of the Bais ha'Mikdosh. It is on this Issur that Rashi brings the Sifri that one may bring a Korbon where the Novi chooses.

Our Gemara, on the other hand is dealing with the Issur of Shechutei Chutz, slaughtering Kodesh outside the Azarah (See Tosefos d'h v'Ligmar) on which the only Heter is l'Migdar Milsa. (The Pasuk permits Ha'ala'ah ba'Chutz when it does not incorporate Shechutei Chutz, such as when an animal was slaughtered in the Mikdash and offered out of the Mikdash.)

Thank you for your insight.
Dov Z.

(יבמות צ, א)
'ואוכלת בגינו תרומה':
בתרומה דרבנן.
תא שמע: 'אכל תרומה טמאה' (בשוגג) - משלם חולין טהורים (דכתיב (ויקרא
כב,יד) ונתן לכהן את הקדש - דבר הראוי להיות קדש; בפרק 'כל שעה' (פסחים לב,א); 'שילם חולין
טמאים' - סומכוס אומר משום רבי מאיר: בשוגג (אם בשוגג שילם טמאים,
כסבור טהורים הם) - תשלומיו תשלומין, במזיד (דקנסין ליה) - אין תשלומין
תשלומין; וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה תשלומיו תשלומין,
וחוזר ומשלם חולין טהורין' והוינן בה: 'במזיד אין תשלומין
תשלומין' (אמאי קנסת ליה? מאי 'מזיד' יש כאן? אף על פי שידוע שהן טמאים נתכוין הוא לתשלומין
הגונים)? תבא עליו ברכה: דאכל מיניה מידי דלא קחזי ליה בימי
טומאתו, וקא משלם מידי דקחזי ליה בימי טומאתו! (ואף על גב דתשלומין
נעשים תרומה ולא חזו ליה בימי טומאה, הא מיהא לתשלומין מעליא איכוון! תרומה טמאה לא חזיא לאכילה:
כהן טהור קאי עלה בעשה, בפרק 'הערל' (לעיל עג,ב), וכהן טמא קאי עלה במיתה, דלא חלק הכתוב לגבי

טומאת הגוף בין קדשים טהורים לקדשים טמאים) ואמר רבא - ואמרי לה כדי: חסורי
מיחסרא והכי קתני: 'אכל תרומה טמאה - משלם כל דהו (ואפילו חולין
טמאים); אכל תרומה טהורה - משלם חולין טהורין; שילם חולין
טמאים - סומכוס אומר משום רבי מאיר: בשוגג - תשלומיו
תשלומין, במזיד אין תשלומיו תשלומין; וחכמים אומרים: בין
בשוגג בין במזיד תשלומיו תשלומין, וחוזר ומשלם חולין
טהורין' - והא הכא דמדאורייתא תשלומי מעליא הוי (דחולין טמאים נמי
ראויין להיות קדש, כדברי אילעי לעיל (דף טז, ב)), דאי מקדש בהו כהן אשה - תפסו לה
קידושי, ואמור רבנן 'אין תשלומיו תשלומין' (מדברי מאיר קמותיב)
וקשרינן אשת איש לעלמא?
מאי 'אין תשלומיו תשלומין' דקאמר רבי מאיר? - דבעי למיהדר
שלומי חולין טהורין.
אי הכי, סומכוס היינו רבנן?
אמר רב אחא בריה דרב איקא: קנסו שוגג אטו מזיד איכא בינייהו
(לרבי מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין, ולא בעי לשלומי תו טהורים, ואתו רבנן למימר: בין בשוגג בין במזיד
בעי מיהדר תשלומין).

תא שמע: 'דם שנטמא וזרקו: בשוגג - הורצה, במזיד לא הורצה'
והא הכא דמדאורייתא ארצויי מרצה, דתניא: 'על מה הציץ מרצה?
- על הדם ועל הכשר ועל החלב שנטמא, בין בשוגג בין במזיד בין
כאונס בין כדצון בין ביחיד בין בצבור' ואמרי רבנן 'לא
הורצה', וקא הדר מעייל חולין לעזרה!
אמר רבי יוסי בר חנינא: מאי 'לא הורצה' דקאמר? להתיר בשר
באכילה, אבל בעלים נתכפרו בו (ולא בעי לאתויי קרבן אחרינא).
סוף סוף קמתעקרא אכילת בשר, וכתוב (שמות כט, לג) ואכלו אתם אשר כפר בהם
[למלא את ידם לקדש אתם; וזר לא יאכל כי קדש הם] - מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים
מתכפרים?
אמר ליה: שב ואל תעשה שאני (לאו עקירה היא, כגון: אכילת בשר - עשה היא, ואמור רבנן:
שב ואל תאכל - לאו עקירה בידיה הוא אלא ממילא היא מיעקרא, אבל תרומה דקאמר - לא עשה ולא כלום,
ומפקת לה לחולין - עקירה ממש היא).

(יבמות צ, ב)

אמר ליה (רב חסדא לרבא): בעאי לאותובך [חשבתי להקשות עליך] (דכל הני
[שלהל 1] - עוקרין בית דין דבר מן התורה): ערל (דאמר בפסחים (צב, א): *הפורש מן הערלה כפורש מן
הקבר* וגר שנתגייר ערב הפסח - אין שוחטין עליו, ואמר בגמרא: טעמא דבית הלל: גזירה שמא יטמא לשנה
הבאה כו' (בפרק 'האשה' - אלמא משום גזירה דרבנן מבטלינן ליה מפסח) **הזאה** (שבועות, ולית עלה בשבת
אלא איסורא דרבנן, ועומדת בפני הפסח ומבטלתו, דאמרין 'הזאה שבות ואינה דוחה שבת') **ואזמל**
(לגבי מילה אמור רבנן (שבת קלב, ב) אין מביאין אותו דרך גגות וקרפיפות, והוצאה ידיהו מדרבנן, ומיעקרא
מילה בזמנה) **סדין בציצית** (דמדאורייתא שרי, דכתיב (דברים כב, יא) 'לא תלבש שעטנז' אבל 'גדילים
תעשה לך', וגזור רבנן משום כסות לילה שפטור מן הציצית והוי כלאים שלא במקום מצוה [במסכת מנחות
ב'התכלת' (מ, א)]) **וכבשי עצרת** (לא קבלתי מרבתי, ומכל מקום כך נראה בעיני וכשר הדבר: ששנו
בתוספתא - ומייתי לה במסכת ביצה בגמרא [פרק שני (כב, ב)]: *כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן - הדם יזרק והבשר
'יאכל' דיכל הזבחין שנקבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה*, והרי הן כשלמים דעלמא;
ואם היתה שבת, שחלה עצרת בשבת, וניתנה שבת לדחות אצל 'לשמן', וטעה זה ושגג בשלא לשמן - לא יזרוק,
ואם זרק - הורצה כו'; והא הכא דזריקה בשבת שבות בעלמא הוא, כדשנינן התם: שאני שבות דשבת כו', וקתני
'לא יזרוק' ועקרא שבות דרבנן שלשה עשה: דזריקת דם, ודהקטרת אימורים, ודאכילת בשר - אלא שב ואל
תעשה שאני) **ושופר ולולב** (מצות עשה, ומבטלינן להו בשבת מדרבנן, משום גזירה שמא יטלנו בידו
כו'); - השתא דשנית לן 'שב ואל תעשה' לא מיעקר הוא - כולוהו
נמי שב ואל תעשה נינהו.

תא שמע: ' (דברים יח, טו): נביא מקרבך מאחיק כמני יקים לך ה' אלקיך] **אליו תשמעון** (בנביא אמת כתיב)
- **אפילו אומר לך: עכור על אחת מכל מצות שבתורה כגון אליהו
כהר הכזמל** (שהקריב בבמה ושעת איסור הבמות היתה, ואיכא כרת דשחוטי חוץ וכרת דהעלאה) -
הכל לפי שעה - שמע לו.
שאני התם דכתיב 'אליו תשמעון'.
וליגמר מיניה?
מיגדר מילתא (לעשות גדר ותקנה, כי התם: שהשיבן על ידי כן מעבודת כוכבים) - שאני.

תא שמע: 'בטלו' (בעל ששלח גט לאשתו וקדם ובא אצלה, או ששלח לה שליח ואמר לה "גט ששלחתי לך בטל הוא") - מבוטל (הרי זה בטל; ותנן (גיטין פ"ד מ"ב; לב, א): 'בראשונה היה עושה בית דין במקום אחר ומבטלו, ולא היה מודיע לה; התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהיו עושין כן מפני תקון העולם': דזימנין דמבטל ולא ידעה, ואינסבא ובניה ממזרים - ועלה תני 'בטלו לגט לפני בית דין במקום אחר אחר תקנת רבן גמליאל - מבוטל') - דברי רבי; רבן שמעון בן גמליאל אומר: אינו יכול לא לבטלו ולא להוסיף על תנאו: אם כן מה כח בית דין יפה! והא הכא דמדאורייתא בטל גט (עד דמטי ל'נה, דכתיב (דברים כד, פסוקים א, ג) 'ונתן בידה' - ועד דמטי לידה לאו גיטא הוא), ומשום 'מה כח בית דין' (שהתקינו שלא לעשות כן) קא שרינן אשת איש לעלמא?

מאן דמקדש - אדעתא דרבנן מקדש (תולה בדעת חכמים, דהא 'כדת משה וישראל' קאמר), ואפקעינהו רבנן (על ידי גט זה) לקידושיין (מינה, ושוניהו למעות דקידושיין מתנה למפרע, דהפקר בית דין היה הפקר).
אמר ליה רבינא לרב אשי: התינח דקדיש בכספא (איכא למימר אפקעתא דשוניהו למעות מתנה), קדיש בביאה מאי (אפקעתא) איכא למימר (האי ביאה מאי שויהו)? (אמר ליה: כיון דבדעתא דרבנן תלה, ורבנן אמור דכי יהיב לה גט כי האי) - שויהו רבנן לבעילתו בעילת זנות (תבטל ביאה, דתיהוי בעילת זנות). (ואית דאמר: תינח קדיש בכספא - דקידושי כסף דרבנן, קדיש בביאה - דקידושיין דמדאורייתא ניהו - מאי איכא למימר? וטעות גדול הוא בידם, דקידושי כסף דאורייתא ניהו, ומגזרה שוה דקחה קחה משדה עפרון גמר לה [במסכת קידושין (דף ב, א)], וגזרה שוה בסיני נאמרה, וכל י"ג מדות; ואי קידושי כסף מדרבנן - מי קטלינן נפשא עלייהו, דבעל ארוסה בסקילה? ועוד: מאי שינויא דשני: שויהו רבנן כו' הא קשיא ליה היכי מצו רבנן לאפקועי מידי דאורייתא, ומשני ליה שויהו רבנן - הא נמי אפקעתא היא!?)

תא שמע: 'אמר רבי אלעזר בן יעקב: 'שמעתי שכית דין מכין ועונשין שלא מן התורה; ולא לעכור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה; ומעשה כאדם אחד שרכב על סוס בשבת (בביצה פ"ה מ"ב) זאלו הן משום שבות: לא עולין באילן, ולא דוכבין על גבי בהמה' (ביצה לז, ב), כימי יונים, והביאוו לבית דין וסקלוהו (כמחלל שבת גמור): לא מפני שראוי לכך, אלא שהשעה צריכה לכך (היתה עת צרה והיו פרוצין בעבירה); ושוב מעשה כאדם אחד שהטיח (בעל) באשתו תחת התאנה, והביאוו לבית דין והלקוהו: לא מפני שראוי לכך, אלא שהשעה צריכה לכך!' מיגדר מילתא שאני.

ולא זה וזה מטמאין לה: מנלן?

דכתיב: (ויקרא כא, ב) כי אם לשארו הקרוב אליו [לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו]; ואמר מר: 'שארו - זו אשתו'; וכתוב (ויקרא כא, ד) לא יטמא בעל בעמיו להחלו: יש בעל שמיטמא ויש בעל שאין מיטמא; הא כיצד? מיטמא הוא לאשתו כשרה, ואינו מיטמא לאשתו פסולה.

ולא זה וזה זכאין במציאתה:

טעמא מאי אמור רבנן 'מציאת אשה לבעלה'? - כי היכי דלא תיהוי ליה איבה; הכא תיהוי ליה איבה ואיבה!

ובמעשה ידיה:

טעמא מאי אמרי רבנן 'מעשה ידיה לבעלה' - משום דקאכלה מזוני; הכא, כיון דמזוני לית לה - מעשה ידיה לאו ידיה!

ולא מיפר נדריה:

טעמא מאי אמר רחמנא 'בעל מיפר' - כדי שלא תתגנה (על בעלה, כגון נדרי עינוי נפש שלא ארחץ שלא אתקשט); הכא תתגנה ותתגנה!

היתה בת ישראל - נפסלה מן הכהונה [ובת לוי מן המעשר, ובת כהן מן התרומה]:

(יבמות צא, א)

פשיטא (זונה היא)?

בת לוי מן המעשר איצטריכא ליה.

ובת לוי מן המעשר מי מיפסלא בזנות? והתניא: 'לוייה שנשכית
(וחיישין שמא נבעלה לעובד כוכבים) או שנבעלה בעילת זנות (כגון לעובד כוכבים ועבד
וחלל; וכל הנך דאמר ב'אלמנה לכהן גדול' (לעיל סח,א) דמפסלא בהו בת כהן מתרומה - גבי לוייה לא פסלי
ממעשר) - נותנין לה מעשר ואוכלת'!!
אמר רב ששת: קנסא!

בת כהן מן התרומה:
אפילו בתרומה דרבנן (דאילו בתרומה דאורייתא לא איצטריך למיתני, דכיון דקנסוה אמעשר -
כל שכן אתרומה).

ואין יורשיו של זה ויורשיו של זה יורשין כתובתה וכו':
'כתובה' - מאי עבדתה (הא תנן ברישא אין לה כתובה)?
אמר רב פפא: כתובת בנין דיכרין (דתנן בכתובות (נב,ב) כתובת בנין דיכרין: 'דיהוין
ליכי מינאי אינן ירתין כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון' ואם מתה בחייו ונשא שניה וילדה לו ומת
הוא - בני שניה, אפילו הן נקבות - נוטלין כתובת אמן כחוב גמור, שהרי נתאלמנה מאביהן; ובני ראשונה - אם
יש זכרים - נוטלין כתובת אמן, ואף על גב דמתה בחייו; דרבנן תקון כתובת בנין דיכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן
לבתו כבנו; והכא לא שקלי יורשין דילה כתובת בנין דיכרין אלא בני הכשרה נוטלין כתובת אמן, והשאר
חולקין בשוה).

פשיטא?
מהו דתימא: לדידה דעבדא איסורא קנסוה רבנן, לזרעה לא קנסו
רבנן - קא משמע לן.

אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין:
אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא, ולא מייבם מדרבנן (דרבנן קנסוה);
אחיו של שני חולץ מדרבנן (דמדאורייתא לא רמיא קמיה, ורבנן הוא דאצרכוה חליצה,
משום גזירה: שמא יאמרו גירש זה ונשא זה כדאמרן לגבי גט) ולא מייבם לא מדאורייתא
ולא מדרבנן.

רבי יוסי אומר: כתובתה על נכסי בעלה וכו':
אמר רב הונא: בתראי מודו לקמאי, קמאי לא מודו לבתראי: רבי
שמעון מודי ליה לרבי אלעזר, דמה ביאה דעיקר איסורא לא קניס
(דקתני 'ביאתה קונה אותה לפטור צרתה'), וכל שכן מציאתה ומעשה ידיה, דממונא
הוא; ורבי אלעזר לא מודי ליה לרבי שמעון: מציאתה ומעשה
ידיה, דממונא הוא - לא קניס, אבל ביאה, דאיסורא הוא - קניס;
ותרוייהו מודו ליה לרבי יוסי: הני דיתבא תותיה (ואיכא למימר: אתי
לקיומה, הואיל ונוהג בה מנהג נשים, ואפילו הכי) לא קניס; וכל שכן כתובה, דלמשקל
ומיפק קאי (דזהו תחלת גירושין כי שקלה כתובה). ורבי יוסי לא מודי להו:
כתובה, דלמשקל ומיפק - הוא דלא קניס, אבל הני דיתבא תותיה -
קניס!

רבי יוחנן אמר: קמאי מודו לבתראי, בתראי לא מודו לקמאי: רבי
יוסי מודי ליה לרבי אלעזר: כתובה דמדידה לדידה לא קניס,
וכל שכן מציאתה ומעשה ידיה, דמדידה לדידה; ורבי אלעזר לא
מודי ליה: מציאתה ומעשה ידיה - הוא, דמדידה לדידה - לא
קניס, אבל כתובה, דמדידה לדידה - קניס; ותרוייהו מודו ליה
לרבי שמעון: ומה הני, דמחיים (בחי בעלה) - לא קניס, ביאה דלאחר
מיתה לא כל שכן! ורבי שמעון לא מודי להו: ביאה הוא, דלאחר
מיתה - לא קניס, אבל הני דמחיים - קניס.

(רבי שמעון קאמר להף) נשאת שלא ברשות [במשנה פז,ב]: ואם ניסת שלא ברשות
(שבאו שני עדים ואמרו "מת בעליך" וניסת מעצמה, שהרי לא היתה צריכה להיתר בית דין) - מותרת
לחזור לו [לראשון] (דאנוסה היא):

אמר רב הונא אמר רב: הכי הלכתא.
אמר ליה רב נחמן: גנבא גנובי למה לך? אי סבירא לך כרבי
שמעון - אימא 'הלכה כרבי שמעון' דשמעתין כרבי שמעון קאזלה,
וכי תימא 'אי אמינא: 'הלכה כרבי שמעון' משמע אפילו בקמייתא'
(ביאתה או חליצתה כו' בנשאת בעד אחד) - אימא 'הלכה כרבי שמעון באחרונה'!!
קשיא.

אמר רב ששת: אמינא כי ניים ושכיב רב אמרה להא שמעתתא; 'הלכה' - מכלל דפליגי (רבנן עליה דרבי שמעון בטיפא, בנשאת בעדים) - מאי הוה לה למיעבד? מיאנס אנסה! ועוד, תניא: 'כל עריות שבתורה אין צריכות הימנו גט' (אם ניסת למי שהיא ערוה עליה) חוץ מאשת איש שניסת (בעד אחד) על פי בית דין (דאצרכו רבנן גיטא כדאמרן במתניתין) - על פי בית דין הוא דבעיא גיטא, על פי עדים לא בעיא גיטא (דאנוסה היא)! מני?: אילימא רבי שמעון - על פי בית דין מי בעיא גט? והתניא: 'דבי שמעון אומר: 'עשו בית דין בהוראתן (הורוה לינשא בעד אחד) כזדון איש באשה (כהבא בזדון על אשת איש, ונאסרה על בעלה), על פי עדים - כשגגת איש באשה (ולא נאסרה). - אידי ואידי (מדקא מדמי ליה לזדון ולשוגג) לא בעיא גט; אלא לאו - רבנן היא (ושמע מיניה בעדים מדון)? לעולם רבי שמעון היא (הך קמייטא דקתני חוץ מאשת איש כו') נ'כל עריות שבתורה אין צריכות הימנו גט חוץ מאשת איש שניסת על פי בית דין], ותריץ הכי: רבי שמעון אומר: עשו בית דין בהוראתן ככוונת איש באשה (כפנויה שנתכוון לקדשה, דבעיא גיטא) [ובעיא גט]; על פי עדים - כשלא ככוונת איש באשה (כבא על הפנויה שלא לשם קדושיה) [ולא בעיא גט]. רב אשי אמר: לענין איסורא קתני (ולעולם כדקא סלקא דעתא מעיקרא: כזדון איש באשת איש, ומיהו לענין גט לא קמיידי, דאף על גב דמדמי לה לזדון - בעיא גיטא), והכי קאמר: עשו בית דין בהוראתן כזדון איש באשה - ומיתסרא על בעלה; על פי עדים - כשגגת איש באשה ולא מיתסרא על בעלה.

(יבמות צא, ב) רבינא אמר: לענין קרבן קתני: 'עשו בית דין בהוראתן כזדון איש באשה' - ולא מתיא קרבן (דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור כדילפינן בהוריות דף ב,ב) מבעשותה; 'על פי עדים כשגגת איש באשה' ומתיא קרבן; ואיבעית אימא: הא קמייטא (דקתני חוץ מאשת איש) נ'כל עריות שבתורה אין צריכות הימנו גט חוץ מאשת איש שניסת על פי בית דין] - כולה) רבנן היא, (ולא תיתני 'שניסת', דמשמע 'אבל בעדים לא', אלא) ותריץ הכי (ומשתמעין תרוייהו): 'חוץ מאשת איש (דהיינו בעדים) שניסת על פי בית דין (בעד אחד, דתרוייהו בעו גט; וכיון דבעינן גיטא - אלמא מילתא היא ומתסרא אקמא).

[כאן מתחיל דיון בסוגיא אי אמרינן 'מאי הוה לה למיעבד?'] מתיב עולא: מי אמרינן 'מאי הוה לה למיעבד? והתנן: 'כתב לשם מלכות שאינה הוגנת (סופר שהיה צריך למנות למלכי ישראל או לשם מלכות אחרת, כגון לשם מלכי רומי; ותנא קרי לה 'שאינה הוגנת' משום דאין להם לא כתב ולא לשון, כדכתיב (עובדיה א,ב) בזוי אתה מאד), לשם מלכות מדי, לשם מלכות יון, 'לכנין הכית' 'לחורבן הכית', היה במזרח וכתב במערב, במערב וכתב במזרח - תצא מזה ומזה (אם ניסת באותו גט) וכל הדרכים האלו בה (כל הנך קלקולי דמתניתין) ואמאי? לימא 'מאי הוה לה למיעבד' (סבורה היתה שהוא גט כשר)? איבעי לה לאקרוי לגיטא (לפני חכם)!

אמר רב שימי בר אשי: תא שמע: 'הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת (לשוק, שנפטרה בייבום חברתה, ואחר כך) ונמצאת זו אילונית (ואין ביאתה פוטרת צרתה כדאמר בפרק קמא יב,א) 'פרט לאילונית שאין יולדת' תצא מזה (צרתה) מזה (שניסת לו) ומזה (ומיבמה; ורבי עקיבא היא (לקמן צב,א) דעביד חייבי לאוין, כגון יבמה לשוק - כחייבי כריתות: כאשת איש ממש), וכל הדרכים האלו בה' - ואמאי? נימא 'מאי הוה לה למיעבד'?

איבעי לה לאמתוני.

אמר אביי: תא שמע: 'כל עריות שאמרו פוטרות צרותיהן (לשוק בלא חליצה ויבום, כגון ט"ו נשים דפרק קמא יב,א): הלכו צרות ונישאו (לשוק) ונמצאו אלו אילונית (ונמצאת הערוה אילונית, ונודע שהחזקה צרתה לייבום למפרע, דערוה אילונית אינה פוטרת צרתה, דאילונית מקח טעות הוא, ולא אשתו היא, ואין זו צרת ערוה, חזקה ליבם, כדתנן בפ"ק (שם): וכולן שמתו או שמיאנו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות) - תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה' - ואמאי? נימא 'מאי הוה לה למיעבד'?

איבעי לה לאמתוני.

אמר רבא: תא שמע: 'כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה (שהבעל נותן שכר הגט והאשה כותבת שובר לגבות כתובתה מן בעלה ולתת לו השובר, שאם לא היתה נותנת לו שובר - לא יפרע לה כתובה) וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה וזה לזה

(כסבורה זו לקבל גט מיד בעלה וקבלה שובר והיא נתנה לו גט), ולאחר זמן הרי הגט יוצא מתחת ידי האיש ושובר מתחת ידי האשה - תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה' - ואמאי? נימא 'מאי הוה לה למיעבד'?

איבעי לה לאקרוי לגיטא.
אמר רב אשי: תא שמע: 'שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה - תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה' - ואמאי? נימא 'מאי הוה לה למיעבד'?

איבעי לה לאקרוי לגיטא.
אמר רבינא: תא שמע: 'כנסה בגט קרח - תצא מזה ומזה' (בגט מקושר קמיירי, כדאמר בבבא בתרא (דף קט,א): 'גט פשוט עדיו מתוכו, גט מקושר עדיו מאחוריו': כשהיה כופלו - חותם העד על הכפל, וחוזר וכופלו וחותם עד שני, וכן שלישי; ואם היו קשריו מרובים מעדיו - היינו גט קרח ופסול כו')
איבעי לה לאקרוי לגיטא.

רב פפא סבר למיעבד עובדא (ולהחזיר לבעלה אשת איש שנשאת בעדים) ב'מאי הוה לה למיעבד'; אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: והתניא כל הני מתנייתא (ולא אמרינן 'מאי הוה לה למיעבד')!
אמר ליה: ולא שנינהו?
אמר ליה: ואשינווי ליקו וליסמוך (אם זה דוחק ומתוך לדחוק התשובה - אנן ממילא שמעינן דלא אמרינן 'מאי הוה לה למיעבד')!
ופסק (ונמנע ולא עבד עובדא).

אמר רב אשי: ולקלא (אם ניסת בבית דין, ואחר כך יצא קול שבעלה חי, ולפנינו לא בא) לא חיישינן? הי קלא? אילימא קלא דבתר נשואין - הא אמרה רב אשי חדא זימנא, דאמר רב אשי:

(יבמות צב, א)

'כל קלא דבתר נשואין (כגון כהן שנשא אשה ואחר כך יצא עליה קול גרושה או זונה) לא חיישינן'!

מהו דתימא 'הואיל ואתאי לבי דינא ושרינן' (הואיל והוצרכה לבא לבית דין להתירה) - כקלא דקמי נשואין דמי (אלמא בְּחַי הוה מספקין ליה קודם נשואין והלכך כמי שיצא הקול מאותה שעה דמי) ותיתסר? - קא משמע לן.

ניסת על פי בית דין - תצא [ופטורה מן הקרבן; לא ניסת על פי ב"ד תצא וחייבת בקרבן: יפה כח ב"ד שפוטרה מן הקרבן.]:
אמר זעירי: ליתא למתניתין מדרשא, דתני בי מדרשא: 'הורו בית דין ששקעה חמה (בשבת, והתירו לעשות מלאכה) ולבסוף זרחה - אין זו הוראה' (לסמוך עליה ולפטור יחיד שעשה על פיהם, או אם עשו צבור על פיהם - אין מביאין פר כשאר העלם דבר, אלא כל אחד כשבה או שעירה, שאין זה 'העלם דבר') אלא טעות (כסבורים שבא בעולם דבר שלא בא, דהא לכולי עלמא גליא השתא דטעות הוא! והכא נמי דמתניתין טעות היא: כסבורים שמת והנה בא בעלה, והכל רואים אלא אעד סמוך).

ורב נחמן אמר: הוראה היא.

אמר רב נחמן: תדע דהוראה היא (על ידי הוראת בית דין היא ניסת, ועלייהו תליא, ולא אעד; דהא): דבכל התורה כולה עד אחד לא מהימן והכא מהימן (דתורה לא האמינתו והם האמינהו ועבדינן אפומייהו) - מאי טעמא? לאו משום דהוראה היא (וכשהוורו שחלב הקיבה מותר דאיעלם מיניהו וסמוך אדעתייהו והנא נמי אדעתייהו הוא דסמך, דאומרי כל אשה דייקא ומינסבא, ונמצא דטעו בהוראתן דהא לא דייקא ואינסבא)?

אמר רבא: תדע דטעות הוא, דאילו הורו בית דין בחלב ובדם להיתירא, והדר חזו טעמא (טעם מובהק) לאיסורא - כי הדרי ואמרי להיתירא (בטעם שאינו מובהק) לא משגחינן להו², ואילו היכא דאתא עד אחד שרינא, אתו תרי אסרנא (הרי טעם ברור), כי הדר אתא עד (אחד) אחרינא (ואמר "עכשין מת") - שרינן לה; מאי טעמא?: לאו משום דטעות הוא (דאמרינן עד קמא אטעיין, והאי בתראה מהימן; דאי קמייתא הוראה היא, דאדעתין סמכי - מכי חזינן טעמא על ידי השנים הללו דלא אורינן שפיר - היכי מצינן למיהדר לדעתין קמייתא)?

² מדוע? האם כאן ענין של כיצד הציבור יתייחסו לבית דין כזה? או יותר מזה?

ואף רבי אליעזר סבר דטעות הוא, דתניא: 'רבי אליעזר אומר (בניסח על פי בית דין): 'קוב הדין את ההר' (לא אמרין 'על פי בית דין הוא, ומפסדא' אלא הולכין אחר עומק הדברים, ואמרין: טעותא הוא, דאעד סמוך), 'ותביא חטאת שמינה'; אי אמרת בשלמא דטעות הוא - משום הכי מתיא קרבן, אלא אי אמרת דהוראה היא - אמאי מתיא קרבן? ודלמא קסבר רבי אליעזר 'יחיד שעשה בהוראת בית דין חייב' אם כן מה 'קוב הדין את ההר' (מדתני הכי - משמע דאי לא מעיינין בה שפיר, לפום ריהטא הוה פטר לה)?

הורוה בית דין להנשא ונהלכה וקלקלה חייבת בקרבן שלא התירוה אלא לינשא:

מאי 'קלקלה'? רבי אליעזר אלעזר אומר: זינתה. רבי יוחנן אמר: אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. מאן דאמר 'זינתה' - כל שכן אלמנה לכהן גדול (דלחכי לא שריוה); מאן דאמר אלמנה לכהן גדול - אבל זינתה לא; מאי טעמא? - [דאמרה]: אתון הוא דשויתין פנויה.

תניא כוותיה דרבי יוחנן (תוספתא יבמות יא,ה): 'הורוה בית דין להנשא ונהלכה וקלקלה, כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט - חייבת בקרבן על כל ביאה וביאה' (קסבר רבי אלעזר ביאות מחלקות, וטעמא במסכת כריתות (דף טו,א)) דברי רבי אלעזר [בן שמוע? או רבי אליעזר? נראה באמת רבי אליעזר הגדול, שהרי בסוף המשנה בתוספתא מובאים דברי רבי שמעון שמובאים בדרך כלל לפני דברי רבי אלעזר בן שמוע], וחכ"א: קרבן אחד על הכל (הואיל ולא נודע לה בינתיים והוא לא כאוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד); ומודים חכמים לרבי אלן³ עזר שאם נשאת לחמשה בני אדם - שחייבת בקרבן על כל אחד ואחד הואיל וגופין מוחלקין.

משנה:

האשה שהלך בעלה ובנה³ למדינת הים, ובאו ואמרו לה "מת בעליך ואחר כך מת בנך" (ולא הוזקה לייבום) ונשאת (לשוק), ואחר כך אמרו לה "חילוף היו הדברים" - תצא והולד ראשון ואחרון (מפרש בגמרא) ממזר (וכר"ע מיתוקמא דאמר (לעיל מט,א) יש ממזר מחייבי לאוין). אמרו לה "מת בנך ואחר כך מת בעליך", ונתייבמה ואחר כך אמרו לה "חילוף היו הדברים" - תצא, והולד ראשון ואחרון ממזר. אמרו לה "מת בעליך" וניסת, ואחר כך אמרו לה "קיים היה (כשניסת), ומת" - תצא והולד ראשון ממזר (שהיה לה בעודנו חי) והאחרון אינו ממזר.

אמרו לה "מת בעליך" ונתקדשה, ואחר כך בא בעלה - מותרת לחזור לו. אף על פי שנתן לה אחרון גט - לא פסלה מן הכהונה. את זו דרש רבי אלעזר בן מתיא (ויקרא כא,י) [אשה זנה וחללה לא יקחו] ואשה גרושה מאישה [לא יקחו כי קדש הוא לאלקין] - ולא מאיש שאינו אישה.

גמרא:

מאי 'ראשון' ומאי 'אחרון'? אילימא 'ראשון' - לפני שמועה, ו'אחרון' - לאחר שמועה - ליתני 'הולד ממזר'! משום דקבעי למיתני סיפא: 'אמרו לה "מת בעליך", ונשאת ואחר כך אמר לו "קיים היה ומת" - הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר' - תנא נמי רישא 'ראשון ואחרון ממזר'.

תנו רבנן: 'זו דברי רבי עקיבא, שהיה אומר 'אין קדושין תופסין בחייבי לאוין', אבל חכמים אומרים: אין ממזר מיבמה (שנשאת לשוק בלא חליצה, הואיל וליתה עליה אלא בלאו)'. ולימא 'אין ממזר מחייבי לאוין'?

האי תנא (זחכמים אומרים: אין ממזר מיבמה) - אלמא סבירא להו דיש חייבי לאוין שהולד ממזר מהן - הך תנא דרבי עקיבא הוא (דאיכא תנא בפרק 'החולץ' (לעיל מט,א) אליבא דרבי עקיבא)

³ מדוע לא 'ובנו' - שהרי אין לענין יבום חשיבות אלא לבנו, ולא לבנה?!

דאמר 'מחייבי לאוין דשאָר הוי ממזר (יש ממזר מחייבי לאוין דשאָר דמחמת קורבה, כגון אנוסת אביו לרבי יהודה דאמר: קאי עלה בלאו, בפרק 'נושאין' (לקמן צא), וכגון נושא את חלוצתו דקאי עלה ב-לא יבנה (דברים כה, ט); ולא דקורבא הוא הוי ממזר), מחייבי לאוין גרידי לא הוי ממזר' (כגון יבמה לשוק ודומה לה).

אמר רב יהודה

(יבמות צב, ב)

אמר רב: מניין שאין קדושין תופסין ביבמה? - שנאמר [דברים כה, ה: כי ישובו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו] לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר [יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה] - לא תהא בה הויה לזר.

ושמואל אמר: בעניותינו (מתוך עניות דעתנו שאין אנו יודעים פירוש המקרא) צריכה גט.

מספקא ליה לשמואל האי 'לא תהיה אשת המת' - אי ללאו הוא דאתא (הרי היא כשאר מחייבי לאוין, ותפסי בה קדושין), אי דלא תפסי בה קדושין הוא דאתא. אמר ליה רב מרי בר רחל לרב אשי: הכי אמר אמימר: הלכה כוותיה דשמואל.

אמר רב אשי: השתא דאמר אמימר 'הלכתא כוותיה דשמואל' - אם היה יבמה כהן (ןזו נישאת לשוק בעד אחד או בשני עדים שאמרו לה "מת בעליך ואחר כך מת בנך", ואמר שמואל 'בעיא גט', וכיון דיהיב לה גיטא - מיפסלא על היבם שהוא כהן משום גרושה) חולץ לה (יבם) ושריא ליה (לבעלה) איתגורי איתגור [הרויח הבעל השני], אם כן מצינו חוטא נשכר?! אלא אם היה יבמה ישראל - נותן לה שני גט והותרה לו (ליבם).

אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב: יבמה - קדושין אין בה, נשואין יש בה (קא סלקא דעתא לענין גט: דאם ניסת לזר שאמרו לה "מת בעליך ואחר כך בנך" - צריכה גט).

אי קדושין אין בה - נשואין נמי אין בה?! אימא 'קדושין ונשואין אין בה'.

ואיבעית אימא: מאי 'נשואין יש בה'? - בזנות (דהוי כזנות, ומיתסרא איבם), כדרב המנונא, דאמר רב המנונא: שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה (ורב אשי דאמר לעיל 'נותן לה שני גט והותרה לו' - לית ליה דרב המנונא).

ואי בעית אימא: לעולם כדאמרן מעיקרא: 'קדושין אין בה, נשואין יש בה (לענין גט)' דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים. (ולאו משום דקדושי ניהו, אלא משום דאי מפקעת לה בלא גט - אתי למימר נמי באשה שהלך בעלה למדינת הים וניסת על פי בית דין בעד אחד תצא בלא גט; אבל נתקדשה לא בעיא גיטא, דהא אשת איש גופה שנתקדשה על פי בית דין בעד אחד תצא בלא גט, כדתנן: אף על פי שנתן לה האחרון גט - לא פסלה מן הכהונה).

אמר רבי ינאי: בחבורה נמנו וגמרו: אין קדושין תופסין ביבמה (דדרשין 'לא תהיה [אשת המת החוצה לאיש זר]' - לא תהא בה הויה).

אמר ליה רבי יוחנן: רבי - לא משנתנו היא זו? דתנן [קידושין פ"ג מ"ה]: 'האומר לאשה "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיר", "לאחר שתתגירי", "לאחר שאשתחרר", "לאחר שתשתחררי", "לאחר שימות בעליך", "לאחר שתמות אחותיך", או "לאחר שיחלוץ ליך יבמיך" - אינה מקודשת' (כיון דהשתא לא תפסי בה קדושי - לקמיה נמי לא תפסי, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם).

אמר ליה: אי לאו דדלאי לך חספא (אי לאו דאמרי לך) - מי משכחת מרגניתא תותיה (לא הוית מסיק אדעתך דטעמא משום דלא תפסי בה קדושי השתא הוא, אלא [שהטעם הוא] דאין מקנה דבר שלא בא לעולם ואפילו יש בידו לעשות עכשיו)? אמר ליה ריש לקיש (לרבי יוחנן): אי לאו דקלסך גברא רבה [רבי ינאי] - הוה אמינא לך אנא: מתניתין - רבי עקיבא היא, דאמר: אין קידושין תופסין בחייבי לאוין. ואי רבי עקיבא - כי אמר לה "לאחר שיחלוץ ליך יבמיך" - ליתפסי בה קידושי, דהא שמעינן ליה לרבי עקיבא דאמר 'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם', דתנן [נדרים פ"א מ"ד]:

(יבמות צג, א)

(אשה שאמרה לבעלה) **"קונם שאני עושה לפיך** (מה שאני עושה מלאכה יהא אסור לפיך בקונם) **" - אין צריך להפר** (דכיון דקא משעבדא ליה למעשה ידה - לא מציא נדרה); **רבי עקיבא אומר: יפר, שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו** (דתנן (כתובות טז, ב) **מה היא עושה לו? משקל ה' סלעים שתי כו'** - וטפי לא משעבדא ליה, ואהעדפה חייל נדר, ואף על גב דעדיין לא נעשית המלאכה) **!**

הא איתמר עלה: אמר רב הונא בריה דרב יהושע: באומרת **"יקדשו ידי לעושיהם"** [לקב"ה, והקדש מוציא מידי שיעבוד; ולענין הטענה 'שלא בא לעולם' -] **ידיים איתנהו בעלמא.** ופליגא (הא דאוקימנא דלדבי עקיבא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם) **רב נחמן בר יצחק, דאמר רב נחמן בר יצחק: רב הונא כרב** (כלומר מרב, שהוא רביה, קבלה), **ורב כרבי ינאי** (ורב - מרבי ינאי, וכן כולם זה למעלה מדורו של זה היה), **ורבי ינאי כרבי חייא, ורבי חייא כרבי, ורבי כרבי מאיר, ורבי מאיר כרבי אליעזר בן יעקב, ורבי אליעזר בן יעקב כרבי עקיבא, דאמר: אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.**

'רב הונא' - מאי היא? דאיתמר: המוכר פירות דקל (בימות הגשמים) לחברו: אמר רב הונא: עד שלא באו לעולם (אם בא לחזור בו קודם ניסן, שאז האילנות מוציאין) - יכול לחזור בו, משבאו לעולם אין יכול לחזור בו (דכי אתו - חייל זביני; אלמא אדם מקנה דבר שלא בא לעולם); ורב נחמן אומר: אף משבאו לעולם יכול לחזור בו. אמר רב נחמן: מודינא דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה. **'רב' - דאמר רב הונא אמר רב: האומר לחברו (קודם שקנה את השדה) "שדה זו שאני לוקח - לכשאקחנה קנויה לך" - מעכשיו קנה** (והויה מתנה; אלמא מרב שמיט ליה).

'רבי ינאי כרבי חייא' - דרבי ינאי הוה ליה אריסא דהוה מייתי ליה כנתא דפירי כל מעלי שבתא; ההוא יומא נגה ליה (שהה יותר מזמנו) ולא אתא; שקל עשר מפירי דביתיה עלייהו (ואף על גב דאכתי לא אתו), אתא לקמיה דרבי חייא, אמר ליה: שפיר עבדת, דתניא: ' (גבי תרומה ומעשרות כתיב): [דברים יז, כג:] ואכלת לפני ה' אלקיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגןך תירשך ויצחקך ובכרת בקר וצאן] **למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים - אלו שבתות וימים טובים. (הוי למד להזהר שלא יבטל עונג שבת בשביל תיקון הטבל). למאי הלכתא (ומה אתא קרא לאזהורי)? אילימא לעשורי ומיכל (ואיצטריך לאשמועינן דאף על גב דשבת הוא מתקנו) - (פשיטא וכי) איצטריך קרא למישרי טלטול דרבנן (הפרשת מעשרות בשבת אינה אלא משום שבות, דתנן [ביצה פ"ה מ"ב]: **אלו הן משום שבות: ... לא מגביהין תרומות ומעשרות** במסכת ביצה (לו, ב)) והיכא אסר לן קרא טלטול בעלמא, דאיצטריך למשרייה הכא)?**

(יבמות צג, ב) אלא לאו כי האי גוונא (דמותר לעשר על מה שלא בא לעולם ועתידי לבא לצורך עונג שבת)? אמר ליה: והא אקרינן בחלמא (ליל שבת זה) קנה רצוץ (מקרא אחד ושמו קנה רצוץ [ובדיוק במילים אלה יש כמה פסוקים במקרא])!

מאי לאו הכי קאמרי לי: [מלכים ב"ח, כא:] **עתה הנה בטחת לך על משענת הקנה הרצוץ הזה [על מצרים אשר יסמך איש עליו ובא בכפו ונקבה, כן פרעה מלך מצרים לכל הבטחים עליו] (ולאו שפיר עבדית) !**

לא! הכי קאמרי לך (קרא אחרינא אקרינן): (ישעיהו מב, ג) **קנה רצוץ לא ישבור ופשתה כהה לא יכבנה** [לאמת יוציא משפט] (סיפיה דקרא 'לאמת יוציא משפט' דשפיר עבדת).

'רבי' - דתניא: ' (דברים כג, טו) לא תסגיר עבד אל אדוניו [אשר ינצל אליך מעם אדניו]; **רבי אומר: כלוקח עבד על מנת לשחררו** (ומזהר שלא להשתעבד בו) **הכתוב מדבר.** - היכי דמי? - אמר רבי נחמן בר יצחק: דכתב ליה **"לכשאקחך - הרי עצמך קנוי לך מעכשיו"**.

'רבי מאיר' - דתנן [קידושין פ"ג מ"ה]: 'האומר לאשה "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגיר", "לאחר שתתגירי", "לאחר שאשתחררי", "לאחר שתתחררי", "לאחר שימות בעליך", "לאחר שתמות אחותיך", "לאחר שיחלוץ לך יבמיך" - אינה מקודשת. רבי מאיר אומר: מקודשת. **'רבי אליעזר בן יעקב' - דתניא: 'יתר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב: אפילו אם אמר "פירות ערוגה זו תלושים יהו תרומה על פירות ערוגה מחוכרים", או "פירות ערוגה מחוכרים על פירות זו תלושין לכשיביאו שלישי" (דהוי גמר מלאכה, כדאמר בראש השנה (דף יג, א) 'ועשת את התבואה לשלש' [ויקרא כה, כא] אל תקרי לשלש אלא לשליש) ויתלשו והביאו שלישי ונתלשו - דבריו קיימין.**

רבי עקיבא – דתנן [נדרים פ"א מ"ד]: 'קונם שאני עושה לפיך - אינו צריך להפך; רבי עקיבא אומר: יפר, שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו' [והרי עבודתה הוא דבר שלא בא לעולם, ואעפ"כ אומר רבי עקיבא שעבודה נאסרת מראש].

בעו מיניה מרב ששת: עד אחד ביבמה (מעיד שמת בעלה כדי שתתייבם) – מהו [האם נאמין לעד אחד לחייבה יבום]? [האם] טעמא דעד אחד [שמאמינים לעד אחד במקרה שאין שאלה של יבום, שיש לבעל ילדים] משום דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר, והכא נמי לא משקר? או דלמא טעמא דעד אחד משום דאיהי דייקא ומינסבא, והכא, כיון דזימנין דרחמא ליה (אוהבת את יבמה) – לא דייקא ומינסבא?

אמר להו רב ששת: תניתוה: 'אמרו לה "מת בנך ואחר כך מת בעליך", ונתייבמה, ואחר כך אמרו לה "חילוף הדברים" – תצא והולד ראשון ואחרון ממזר' (דבר חייבי כריתות הוא, דאשת אח שיש לה בנים בכרת); היכי דמי? אילימא תרי ותרי – מאי חזית דסמכת אהני, סמוך אהני!! ועוד: 'ממזר'? ספק ממזר הוא! וכ"ת 'לא דק' – והא מדקתני סיפא 'הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר' – שמע מינה דוקא קתני [שהמשנה מדויקת]! אלא לאו ש"מ [שהעדות הראשונה היתה של עד] חד, וטעמא – דאתו בי תרי אכחשוה, הא לאו הכי מהימן [גם לחייב יבום].

ואיכא דאמר: הא לא תיבעי לך, דאפילו איהי נמי מהימנא [וכל שכן עד אחד], דתנן: 'האשה שאמרה "מת בעלי" (אם אין כאן יבום) – תנשא; "מת בעלי" – תתייבם'. [אלא] כי תיבעי לך – למישרי יבמה לעלמא (עד אחד מתירה לשוק, שאומר לה "מת יבמך" או "מת בעליך ואחר כך מת בנך"): מאי טעמא דעד אחד – משום דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר, הכא נמי לא משקר? או דלמא טעמא דעד אחד – משום דאיהי דייקא ומינסבא, והא לא דייקא ומינסבא, דמיסנא הוא

(יבמות צד, א)

דסניא ליה (ליבם)!!

אמר להו רב ששת: תניתוה: "אמרו לה 'מת בעליך ואח"כ מת בנך' ונשאת, ואח"כ אמרו לה "חילוף היו הדברים" – תצא והולד ראשון ואחרון ממזר" (כרבי עקיבא) – היכי דמי? אילימא תרי ותרי – מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני!! ועוד 'ממזר' – ספק ממזר הוא? וכ"ת 'לא דק' – הא מדקתני סיפא 'הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר' ש"מ דדוקא קתני! אלא לאו, חד! וטעמא – דאתו בי תרי אכחשוה, הא לאו הכי מהימן!

לעולם תרי ותרי, וכדאמר רב אחא בר מניומי: בעדי הזמה – הכא נמי בעדי הזמה.

אמר ליה רב מרדכי לרב אשי, ואמרי ליה רב אחא לרב אשי: תא שמע: 'אין האשה נאמנת לומר "מת יבמי, שאנשא" ולא "מתה אחותי שאכנס לביתה" (ואינסבא לבעלה)'; היא ניהי דלא מהימנא, הא עד אחד מהימן.

ולטעמיך, אימא סיפא: 'אין האיש נאמן לומר "מת אחי, שאייבם את אשתו", ולא "מתה אשתי, שאשא את אחותה"'; הוא ניהו דלא מהימן, הא עד אחד מהימן!

(בתמיה? מי מהימן עד אחד לומר "מתה אשתך" לישא אחותה)?! בשלמא גבי אשה – משום עיגונא אקילו בה רבנן, אלא גבי איש מאי איכא למימר? אלא (לא תידוק מיניה 'הא עד אחד מהימן') כי איצטריך (דהיא גופה איצטריך לאשמועינן דלא מהימנא) – (ואליבא) לרבי עקיבא איצטריך: סלקא דעתא אמינא הואיל ואמר רבי עקיבא 'יש ממזר מחייבי לאוין' (מיבמה לשוק) – אימא חיישא אקלקולא דזרעא ודייקא (וכי אמרה 'מת יבמי' תנשא) – קא משמע לן (דלא מהימנא, משום דזימנין דסניא ליה, וכדאמר; אבל גבי בעלה – לא אמרינן סניא ליה).

[(ואית דגרס) דאקלקולא דידה חיישא (כגון "מת בעלי", דאי אתי בעלה אמרינן תצא מזה ומזה; וכל קלקולי דמתניתין – בה, הלכך מהימנא) אקלקולא דזרעא (כגון מת יבמה: דאי נמי משקרא – לא מקלקלא אלא זרעה, ואפילו לרבי עקיבא) לא חיישא!

(ולא נהירא לי: דהא לרבי עקיבא – היא גופה מקלקלא בכל קלקולי דמתניתין, כדתנן במסכת גיטין (פ"א, א) ולעיל בשמעתין מיייתין לה בתיובתא: 'הכונס את יבמתו והלכה צרתה וניסת כו' תצא מזה ומזה וכל הדרכים

האלו בה', ואוקימנא כרבי עקיבא, אלמא ביבמה לשוק נמי אית לן כל הני קלקולי! ועוד: אי איהי לא מיקלקלא - למה לי למיתנייה כלל? הא מסיפא שמעינן דאקלקולא דזרעה לא חיישא, דקתני אינה נאמנת לומר "מתה אחותי שאכנס לביתה" והני דאי לדברי הכל ממזרים ניהו, וקתני דלא מהימנא! וכל שכן "מת יבמי", דחייבי לאוין בעלמא ניהו! אלא הא איצטריך לאשמועינן: דאף על גב דאיהי מיקלקלא דתצא מבעלה ומיבם - לא מהימנא, משום דזימנין דסניא ליה) !

רבא אמר: עד אחד נאמן ביבמה מקל וחומר: לאיסור כרת (לומר "מת בעליך, הנשאי!") התרת, לאיסור לאו כל שכן! אמר ליה ההוא מרבנן לרבא: היא [האלמנה] עצמה תוכיח, דלאיסור כרת התרת, לאיסור לאו לא התרת [שאינה נאמנת לומר "מת יבמי"]?! ואלא איהי - מאי טעמא לא מהימנא? - דכיון דזימנין דסניא ליה לא דייקא ומינסבא - עד אחד נמי: דכיון דזימנין דסניא ליה לא דייקא ומינסבא.

צצצ זה מדרש דרש רבי אלעזר בן מתיה [ויקרא כא: אשה זנה וחללה לא יקחו] ואשה גרושה מאישה [לא יקחו כי קדש הוא לאלקין] - ולא מאיש שאינו אישה: אמר רב יהודה אמר רב: הוה ליה לרבי אלעזר למדרש ביה מרגניתא ודרש ביה חספא. מאי מרגניתא?

דתניא: ' [ויקרא כא: אשה זנה וחללה לא יקחו] ואשה גרושה מאישה [לא יקחו כי קדש הוא לאלקין] - אפילו לא נתגרשה אלא מאישה (כגון שכתב לה גט ואמר לה "הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם" - שלא נתגרשה זו לגמרי, אלא מאישה נפרדה) - פסולה לכהונה (אם מת והותרה לינשא) ' והיינו ריח הגט דפוסל בכהונה.

משנה: מי שהלכה אשתו למדינת הים, באו ואמרו לו "מתה אשתך" ונשא את אחותה ואחר כך באת אשתו - מותרת לחזור

(יבמות צד, ב)

[המשך המשנה]

לו (דקדושי שניה אינן כלום, והרי היא כזנות, ואמר בגמרא (לקמן צה, א) אִתָּה שְׂכִיבְתָּה אוֹסֶרְתָּה, ואין שְׂכִיבְתָּה אחותה אוֹסֶרְתָּה'), ומותר בקרובות שניה (לישא בתה, דקיימא לן (לקמן צז, א) נִשְׂאִין עַל הָאִנוּסָה וְעַל הַמְּפֻזָּה'), ושניה מותרת בקרוביו; ואם מתה ראשונה - מותר בשניה.

אמרו לו מתה אשתו, ונשא את אחותה, ואחר כך אמרו לו "קיימת היתה ומתה" - הולד ראשון ממזר והאחרון אין ממזר. רבי יוסי אומר: כל שפוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו, וכל שאין פוסל על ידי אחרים אינו פוסל על ידי עצמו (בגמרא מפרש לה).

גמרא:

ואף על גב דאזיל אשתו וגיסו (בעל אחות אשתו) למדינת הים (ובא עד אחד ואמר לו "מתה אשתך" ולזו אמר "מת בעליך", ועמד ונשאה, ואחר כך באו אשתו וגיסו) - דאהני הני נשואים דקמיתסרא אשת גיסו אגיסו - אפילו הכי אשת גיסו אסירה, אשתו שריא, ולא אמרינן 'מתוך שנאסרה אשת גיסו אגיסו - תיאסר אשתו עליו';

לימא מתניתין (דקתני מוותרת לחזור לו) דלא כרבי עקיבא, דאי רבי עקיבא - (כיון דבעיא הך [אשתו השניה, אחות אשתו האשונה] גיטא מיניה [כפי שיוכח להלן]) הויא לה (אשתו) אחות גרושתו, דתניא: 'כל עריות שבתורה אין צריכות הימנו גט חוץ מאשת איש שנשאת על פי בית דין' (ומשום גזרה: שמא יאמרו גירש זה כו' כדאמרינן לעיל בפירקין (פחב); ורבי עקיבא מוסיף אף אשת אח ואחות אשה ' (והשתא סלקא דעתא אפילו נשואת אחיו ושמע שמת ויבמה ובא אחיו - בעיא גט, וכן באחות אשה; וטעמא לא ידעינן: דהכא ליכא למימר 'גירשה זה ונשאה זה', שאפילו גירשה בעלה אין קדושין של זה תופסין בה; וכן לגבי אחות אשה: מאחר שבאת אשתו - גלוי לכל שאין קידושי שניה קדושין, ואפילו הכי קניס לה רבי עקיבא אגיטא) וכיון דאמר רבי עקיבא בעיא גט - ממילא איתסרא עליה, דהויא לה אחות גרושתו!

ולאו איתמר עלה 'אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב: האי אשת אח [שאמר עליה רבי עקיבא שצריכה גט] - היכי דמי? - כגון

שקדש אחיו את האשה, והלך למדינת הים, ושמע שמת אחיו, ועמד ונשא את אשתו - דאמרי אינשי (כי חזו לארוס קמא אמרי) 'הך קמא - (-) מדנסבה אחוה) תנאה הוה ליה (לקמא) בקידושין (ולא נתקיים), והאי (בתרא) שפיר נסיב' (ואי מפיק לה בלא גט נמצאת אשת איש נראית יוצאה בלא גט, וכן אחות אשה כו'); והאי אחות אשה נמי - היכי דמי? - כגון שקידש את אשה, והלכה למדינת הים, ושמע שמתה, עמד ונשא את אחותה - דאמרי אינשי 'הך קמיתא תנאי הוה ליה בקדושה, והא שפיר נסיב'; אלא נשואין (כי מתניתין, דאשתו הראשונה היתה נשואה לו) מי איכא למימר 'תנאה הוה ליה בנשואין' (הא כולי עלמא ידעי דאין אדם משים בעילתו בעילת זנות; הלכך קים להו דנישואי שניה אינם כלום)?

אמר ליה רב אשי לרב כהנא: אי (מתניתין) רבי עקיבא (היא, דקמהפכת לאוקומי נמי כרבי עקיבא) - ליתני נמי 'חמותו' (אמרו לו "מתה אשתך" ונשא אמה), דהא שמעינן ליה לרבי עקיבא דאמר 'חמותו לאחר מיתה - לאו בשרפה' (-) דלרבי עקיבא חמותו לאחר מיתת אשתו שריא [רבא להלן דוחה את המחשבה שיש היתר כזה], דתניא: 'ויקרא כ"ד: ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה - זמה הוא] באש ישרפו אתו ואתה [ולא תהיה זמה בתוכם] - 'אותו ואת אחת מהן' (שכן בלשון יוני קורין לאחת 'הינא', ואמרה רחמנא: אחרונה שנשא באיסור - תשרף) - דברי רבי ישמעאל; רבי עקיבא אומר: אותו ואת שתייהן.

(כדבעינן התם בסנהדרין [ע"ב]: מאי בינייהו? הא ודאי אשתו גמורה לא אמר רבי עקיבא דבשרפה, שהרי עניה זו מה חטאה, הרי בהיתר נשאת לו? ואמר אביי משמעות דורשין איכא בינייהו: דרבי עקיבא סבר תרתי כתיבי: חמותו ואם חמותו נפקי מהאי קרא דבשרפה, דהכי אמר קרא: 'איש כי יקח את אשה ואת אמה' [ויקרא כ"ד] ושתיהן לאיסור, כגון שנשא חמותו ואם חמותו - באש ישרפו; ורבי ישמעאל סבר: חדא כתיב: חמותו לחודה שמעינן מינה, דהאי 'כי יקח את אשה' היינו אשתו הראשונה, הנשאת בהיתר, 'ואת אמה' - זו חמותו, ואמר רחמנא 'ישרפו אותו ואת אחת מהן'; ואם חמותו דבשרפה גזרה שוה נפקא לן ב'אלו הן הנשרפין' (סנהדרין ע"ב); ורבא אמר: חמותו לאחר מיתת אשתו איכא בינייהו: דלרבי ישמעאל בשרפה, דהכי קאמר: אותו ואת אחת מהן - אפילו אין שתיהן קיימות, כגון שמתה אשתו ונשא את אמה - תשרף; ורבי עקיבא סבר אותו ואת שתייהן - בזמן ששתיהן קיימות - אשתו וחמותו - ישרפו אותו; ומסתמא כדינו כן דין חמותו, דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה);

(ומתניתין, דלא קתני 'חמותו') - בשלמא (הניחא) לאביי, דאמר 'משמעות דורשין איכא בינייהו, דרבי ישמעאל סבר: חדא כתיב, ורבי עקיבא סבר: תרתי כתיב - (לרבי עקיבא נפקא ליה אם חמותו מהאי קרא, ולרבי ישמעאל לא נפקא ליה מהכא, ולא איירי רבי ישמעאל ורבי עקיבא בחמותו לאחר מיתה כלל -) שפיר! אלא לרבא דאמר חמותו לאחר מיתה איכא בינייהו - ליתני נמי 'חמותו'?! (ומשנינן): אמר ליה: נהי דמיעטה קרא משרפה - מאיסורא מי מיעטה קרא?

ותאסר (אשתו הראשונה עליו) בשכיבה דאחותה, מידי דהוה אאשה שהלך בעלה למדינת הים (דמיתסרא לבעלה בשכיבת האחרון, ואף על פי שהיא שוגגת - ואמאי קתני מתניתין מותרת לחזור לו)?

(ומשנינן): לא דמי (אשה שהלך כו'): אשתו דבמזיד אסירא מדאורייתא (דכתיב [במדבר ה"ג] והיא לא נתפשה, דמשמע איסורא, הלכך) - בשוגג (כגון על פי בית דין) גזרו בה רבנן;

(יבמות צ"ה, א)

אחות אשה דבמזיד (דאפילו במזיד בא על אחותה) לא אסירא מדאורייתא (לא מיתסרא אשתו עילויה מדאורייתא, כדקתני לקמן, הלכך) בשוגג לא גזרו בה רבנן.

ומנלן דלא אסירא?

דתניא: ' [במדבר ה"ג] ושכב איש אתה שכבת זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה, ועד אין בה, והוא לא נתפשה] 'אותה' - אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה;

שיכול [שאילו לא נכתב כך - היינו יכולים לחשוב] והלא דין הוא (שתאסר, ולכן נאמר 'אותה'): ומה במקום שבא על איסור קל (לקמן מוקים לה באשת איש; ואמאי קרי לה 'איסור קל'? שאין האוסרה אוסרה כל ימיו, שהרי היתר יש בגט) נאסר האוסר (נאסר בה [באשה שזנתה] בעלה [שחייב לגרש אותה, ובעלה הוא] האוסרה לאחרים [כי לולא היתה נשואה היתה מותרת לכל העולם]), מקום שבא על איסור חמור (כגון אחות אשתו שאשתו אוסרת את

אחותה כל ימיה) **אינו דין שנאסר האוסר** (שתאסר אשתו האוסרת את אחותה) ! (לכך נאמר 'אותה' [שלא נאמר קל וחומר זה]).

אמר רבי יהודה: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל כבא על חמותו שפוסל את אשתו (שפוסל את אשתו עליו, ולקמן יליף לה מקרא); על מה נחלקו? - כבא על אחות אשתו: שבית שמאי אומרים: פוסל (מקל וחומר, כדאמרן, ו'אותה' לא דרשי), ובית הלל אומרים: לא פוסל. אמר רבי יוסי: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל כבא על אחות אשתו שלא פוסל את אשתו (דדורשין 'אותה'); על מה נחלקו? - כבא על חמותו: שבית שמאי אומרים: פוסל (דדורשין 'אותו ואתה' ניקרא כיד, כדלקמן) ובית הלל אומרים: לא פוסל; (רבי יוסי מפרש טעמא דלא נחלקו [בית שמאי ובית הלל] על אחות אשה: לפי שבתחלה (עד שלא קדש אשתו) הוא מותר בכל הנשים שבעולם והיא מותרת בכל האנשים שבעולם; קדשה - הוא אוסרה (על כל אדם) והיא אסרתו (בקרובותיה).

מרוכה איסור שְאֶסְרָה מאיסור שְאֶסְרָתָהּ, שהוא אֶסְרָה בכל אנשים שבעולם, והיא לא אסרתהו אלא בקרובותיה; והלא דין הוא: ומה הוא, שְאֶסְרָה בכל אנשים שבעולם, שגגה באסור לה - אינה נאסרת כמותה לה (כדדורשין (לעיל דף נו): הא נתפשה - מותרת), היא - שלא אסרתהו אלא בקרובותיה - שגג באסור לו (באחותה) - אינו דין שלא נאסר לו כמותה לו? וזה הדין לשוגג (הדין הזה מלמדנו על השוגג שלא פסלה); למזיד מניין? תלמוד לומר: 'אותה' - אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה.

אמר רבי אמי אמר ריש לקיש: מאי טעמא דרבי יהודה (דאמר 'הבא על חמותו פסל את אשתו')? דכתיב [ויקרא כד: ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה - זמה הוא] באש ישרפו אותו ואתה [ולא תהיה זמה בתוכם]; וכי כל הבית כולו בשרפה (אשתו מה חטאת [בכך שבעלה בא על אמה])? אם אינו ענין לשרפה - תנהו ענין לאיסורא.

אמר רב יהודה אמר שמואל: אין הלכה כרבי יהודה. ההוא דעבד איסורא בחמתיה, אתייה רב יהודה נגדיה: אמר ליה: אי לאו דאמר שמואל 'אין הלכה כרבי יהודה' אסריתה עלך (לאנתתן) איסורא דעלם.

מאי 'איסור קל'? אמר רב חסדא: מחזיר גרושתו משנשאת: בא עליה האי (כשנשאה האחרון) - אסרה עליה דהאי (על הראשון); בא עליה אידך (גירשה השני והחזירה הראשון - הרי לך איסור קל בלאו) אסרה עליה דהאי (ואסרה על השני דהדר היא לגביה גרושתו משנשאת) (והיינו 'נאסר האוסר' - נאסר שני זה שהיה אוסרה על זה הראשון שהחזירה)!

מה למחזיר גרושתו משנשאת, שכן נטמא הגוף, דאיסורה ברוב ('איסורה ברוב' לא גרסינן) ואיסורה איסור עולם [גם לראשון וגם לשני] (תאמר בבא על אחות אשתו [שאיסורה רק בזמן שאשתו בחיים] שתאסר אשתו, שלא נטמא גופה? ואיסור אחות אשתו אינו איסור עולם, שאם מתה אשתו - מותר באחותה) ! אלא אמר ריש לקיש: [מאי 'איסור קל'? -] יבמה. 'יבמה' ? למאן (מי בא עליה באיסור) ? אילימא לאחר (שבא עליה אחד מן השוק, והיינו 'איסור קל', דלאו בעלמא, וקתני 'נאסר האוסר' - נאסר בה יבמה, שהיה אוסרה על זה) וכדבר המנונא, דאמר רב המנונא: שומרת יבם שזינתה - אסורה ליבמה - [אין לומר שזה 'איסור קל', שהרי] מה ליבמה שכן נטמא הגוף ואיסורה ברוב (לכל אדם היא באיסור עד שלא חלצה - תאמר באחות אשה שאינה אסורה אלא לזה) !

אלא יבמה לאחין (שבא עליה אחד מן האחין באיסור - אסרה על האוסרה עליו; והיכי דמי? -) עבד בה מאמר האי ([אח] קמא) - אסרה עליה דהאי (ואסרה על אידך; והאי מאמר יבמין - דרבנן הוא, ולאו קדושין גמורין, למיהוי אשת איש); בא עליה אידך (וכי בא עליה שני - בא על איסור קל הוא, ואפילו הכי) אסרה עליה דהאי (אסרה על הראשון האוסרה עליו). מאי איריא שבא עליה שני (דקתני 'מקום שבא על איסור קל')? אפילו עבד בה נמי מאמר (אפילו חזר ועשה בה מאמר - נמי אסרה לבעל המאמר הראשון, כרבנן, דאמרי 'יש מאמר אחר מאמר') ? הא - לא קשיא, כרבן גמליאל, דאמר 'אין מאמר אחר מאמר'.

אלא (כלומר: אלא פריך הכי): אפילו נתן לה גט (אפילו עשה זה מאמר ובא אחיו ונתן גט) ואפילו חלץ לה (או חלץ - פסלה על ידו) !
אלא אמר רבי יוחנן: סוטה.
סוטה למאן (למי נבעלה, דקרי לה 'איסור קל')? אילימא לבעל (שנבעלה לבעל אחר שקינא לה ונסתרה, דאסירא ליה, דכתיב: ונסתרה והיא נטמאה (במזדבר היג), וקתני 'נאסר האוסר') בא עליה בעל - אסרה עליה דבעל (אסרה על הבעל אפילו לאחר מיתתו, או אפילו כשיגרשנה) !
מאי איריא בא עליה (בלא בא עליה נמי משעה שנסתרה עמו נאסרה על בעל ועל בעל לעולם עד שתשתה, כדתנן (סוטה פ"ה מ"א, דף כז) *נטמאה נטמאה שתי פעמים: אחד לבעל ואחד לבעל*) אפילו נתן לה גט ואפילו אמר "אין אני משקה" !
אלא סוטה (שנבעלה) לבעל (נאסר בעלה האוסרה עליו).
האי 'איסור קל' הוא (מי הוי בא על איסור קל)? איסור חמור הוא, דהיינו אשת איש!

(יבמות צה, ב)
אלא אמר רבא: אשת איש (והיינו 'איסור קל' לגבי אחות אשה: לפי שאין האוסר אוסרה כל ימיו, שאפילו בחייו יש לה היתר בגט; אבל אשתו האוסרתו באחותה - אוסרתו כל ימיה).
וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן: אשת איש.
ומאי קרי לה 'איסור קל'?
שאין האוסרה אוסרה כל ימיו.
תניא נמי הכי: 'אבא חנן אמר משום רבי אלעזר: אשת איש: ומה במקום הבא על איסור קל, שאין האוסרה אוסרה כל ימיו, נאסר האוסר - הבא על איסור חמור, שהאוסרה אוסרה כל ימיו, אינו דין שנאסר האוסרה?! ת"ל 'אותה' - אותה שכיבתה אוסרתה, ואין שכיבת אחותה אוסרתה.'

רבי יוסי אומר: כל שפוסל [ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו, וכל שאין פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו]:
מאי קאמר רבי יוסי?: אילימא דקאמר תנא קמא דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים - אשת גיסו אסירא, ואשתו שריא, וקאמר ליה רבי יוסי: כי היכי דאשתו שריא - אשת גיסו נמי שריא, אי הכי [מדוע אמר] 'כל שאין פוסל על ידי אחרים אין פוסל על ידי עצמו'? 'כל שאין פוסל על ידי עצמו אינו פוסל על ידי אחרים' מיבעיא ליה? ואלא כי היכי דאשת גיסו אסירא, אשתו נמי אסירא (הואיל ואהנו הני נשואין לפוסלה על בעלה - אהנו נמי להיות חשובה כאשתו, ולאסור את אחותה עליו משום אחות אשה - מדרבנן) - התינח 'כל שפוסל', 'כל שאינו פוסל' מאי עבדתיה ('אינו פוסל' - מאן איירי בה לעיל)?

אמר רבי אמי: (האי 'כל שאינו פוסל') ארישא (קאי, דאיירי באינו פוסל על ידי אחרים, דאיירי לעיל ב) ניסת על פי בית דין תצא ופטורה מן הקרבן (והיא מותרת לבעלה), על פי עדים תצא וחייבת בקרבן: יפה כחו של בית דין שפטרה מן הקרבן; וקאמר תנא קמא (וקתני סיפא *ואחר כך באתה אשתו - מותרת לחזור לו*): לא שנא על פי עדים (שאמרו לו "מתה אשתך" ולאחות אשתו אמרו "מת בעליך") דאשת גיסו שריא (לחזור לבעלה), ולא שנא על פי בית דין (על פי עד אחד) דאשת גיסו אסירא (אשתו שריא), וקאמר ליה רבי יוסי: על פי בית דין (פליגנא עלך), דפוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו (דהואיל ופוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו), על פי עדים דאינו פוסל על ידי אחרים - אינו פוסל על ידי עצמו (אבל בעל פי עדים מודינא לך).

רבי יצחק נפחא אמר: לעולם אסיפא (כדנקט ואזיל סידרא דמתניתין בנשאת בעד אחד, ומאי 'פוסל' ואין 'פוסל' איכא?) ~~(הא דנסיב אשת גיסו והא דנסיב ארוסת גיסו)~~ הא דאזלי ארוסתו וגיסו (למדינת הים) הא דאזלי אשתו וגיסו (למדינת הים); וקאמר תנא קמא: לא שנא אשתו וגיסו ולא שנא ארוסתו וגיסו: אשת גיסו אסירא ואשתו שריא, וקאמר ליה רבי יוסי: אשתו וגיסו, דליכא למימר תנאה הוה ליה (להאי) בנשואין (באשתו ראשונה, וכולי עלמא ידעי דנשואי שניה טעות הו, ולא אתי למימר 'גירשה בעלה ונשאה זה', דהא אפילו גירשה בעלה - אסורה להאי, ומידע ידעי דסהדי אטעינהו), דאינו פוסל על ידי אחר (על ידי גיסו כשאר אשה הנשאת בעד אחד, דהתם הוא דאיתי למימר גירש זה כו' ואי מחזיר אמרי 'זה מחזיר גרושתו מן הנשואין' אבל הכא - לא, הלכך) אינו פוסל על ידי עצמו; (אבל) ארוסתו

וגיסו (היכא דהואי קמייתא ארוסתו), דאיכא למימר 'תנאה הוה ליה בקידושין' (סברי אינשי דנשואי שניה נשואין גמורין ואמרי 'גירשה בעלה ונשאה זה' ואי משום אחות אשה - תנאה הוה לו בקדושי ראשונה ולא נתקיים, ואי הדא אשת גיסו לבעלה אמרי אינשי מותר להחזיר גרושתו משניסת הלכך) ופוסל על ידי אחרים (והואיל ואהנו מעשיו) - אף פוסל על ידי עצמו. (ולתנא קמא טעמא דהניסת בעד אחד אסורה לחזור - לאו משום 'שמא יאמרו זה מחזיר גרושתו משנשאת' אלא משום דקנסוה רבנן משום דלא דייקא שפיר; הלכך כל מאן דנסבה פסל לה אקמא).

ה"ג. הא דאזיל אשתו וגיסו והא דאזיל ארוסתו וגיסו וה"ג אשתו וגיסו דליכא למימר תנאה ה"ל בנשואין דאין פוסל על ידי אחרים: גירשנא אחרנא גרס לה: הא דנסיב אשת גיסו והא דנסיב ארוסת גיסו - ואין אדם יכול להעמידה. # אבל הב"ח ס"ק ב העמידה.

אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי (קסלקא דעתך אכולא מילתא דרבי יוסי קאי שמואל, ואמר דהאי דמתסרא אשה הנשאת בעד אחד - משום 'שמא יאמרו גירש זה ונשא זה והוא מחזיר גרושתו משנשאת', וכל היכא דאיכא למימר הכי מיתסרא, ואפילו היא אחות ארוסתו של ראשון, הואיל ואיכא למימר תנאה הוה ליה בקמייתא).

מתקיף לה רב יוסף: ומי אמר שמואל הכי? והא תמר: 'יבמה - רב אמר: הרי היא כאשת איש' (רב הונא מפרש מאי היא), ושמואל אמר: אינה כאשת איש', ואמר רב הונא (מאי 'אשת איש' דקאמר רב): כגון שקדש אחיו את האשה והלך לו למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד ונשא את אשתו (שאלמלא נשאה ראשון - תרווייהו מודו דמותרת לחזור לו, דליכא למימר 'מחזיר גרושתו הוא', דהא הכל יודעים שטעות היתה, שאם גירשה לא היתה נשאת לאחיו), (אבל 'קידש' - בהיא) דרב אמר 'הרי היא כאשת איש' (הניסת בעד אחד שאסורה לבעלה) - ואסורה ליבם (וחו נמי אסורה לראשון, שהוא עכשיו יבמה, דאמרי אינשי 'הראשון - תנאה הוה ליה בקדושין, ולא נתקיים, ומותרת היתה לשני, ועכשיו יוצאה משני ונושאה ראשון - ונמצא נושא את אשת אחיו), ושמואל אמר 'אינה כאשת איש' ושריא ליה (לראשון, דלא אמרי 'תנאה הוה', דמלתא דלא שכיחא היא, אלא ידעי דטעות הוא ואטעיניהו סהדי; אלמא לשמואל לא מסקי אינשי תנאה אדעתייהו; וגבי ארוסתו וגיסו - אמאי אמר שמואל 'הלכה כרבי יוסי' דמיתסרא אשת גיסו לגיסו)?⁴

אמר ליה אביי: וממאי דכי אמר שמואל 'הלכה כרבי יוסי' - אדרבי יצחק נפחא קאמר? דלמא אדרבי אמי קאמר (כדתרצה רבי אמי לטעמא דרבי יוסי, דלא איירי בתנאה כלל, דאפילו באשתו וגיסו נמי פוסל, ואע"ג דליכא למיחש לתנאה; ודשמואל אדשמואל תו לא קשיא, דלא דמי אחות אשה ואשת אח: דאחות אשה - אי קדים ואתא גיסו מקמי אשתו - הא מיתסרא אשת גיסו מיד אגיסו, ובעיא גט משני, משום 'שמא יאמרו גירש זה ונשא זה'; ואי אמרת משום אחות אשה אמרי מתה אשתו, אבל באשת אחיו מכי חזו דאתא אחיו תו לא אמרי גירש זה ונשא זה דהא גרושת אחיו היא לו)? ואי נמי אדרבי יצחק נפחא - ממאי דאפוסל (קאמר שמואל הלכה ותקשה לך)

(יבמות צו, א) ודלמא 'אאינו פוסל' (דלמא לשמואל אפילו בארוסתו וגיסו נמי לא פסיל - והאי דקאמר 'הלכה כרבי יוסי' א"אין פוסל' קאמר לאפוקי מדתנא קמא דאפילו גבי אשתו וגיסו דאשת גיסו אסירא קא משמע לן שמואל כרבי יוסי דשריא)? אי נמי ממאי דאיתא לדרב הונא? דלמא ליתא דרב הונא כלל, ובדרב הונא קמיפלגי, דאמר רב הונא (לעיל צה, א): 'שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה' דרב אמר: הרי היא כאשת איש, ומיפסלא בזנות, ושמואל אמר: אינה כאשת איש ולא מיפסלא בזנות? ואי נמי בקדושין תופסין ביבמה קמיפלגי: דרב אמר: הרי היא כאשת איש ולא תפסי בה קדושין, ושמואל אמר: אינה כאשת איש ותפסי בה קדושין!

והא אפליגו בה חדא זימנא חדא (בהאי פירקא גופיה (לעיל דף צב) דאמר שמואל 'בעניותינו צריכה גט') - מכלל דחברתה איתמר [שנלמד אחד מהשני, ואל תשאל 'והא אפליגו בה זימנא חדא'] .

משנה [הרישא הובא ונתפרש בדף נד, ב]: אמרו לו "מתה אשתך", ונשא אחותה מאביה (שלא מאמה), (וחזרו ואמרו לו) "מתה (השנייה)" ונשא אחותה (של שנייה) מאמה (ולא מאביה, ונמצאת שלישית רחוקה מן

⁴ לכאורה המחלוקת בין רב ושמואל כאן היא באומד דעת הצבור.

הראשונה, ולא קרובתה היא), (חזרו ואמרו לו) "מתה" ונשא אחותה (של שלישיית זו) מאביה (ולא מאמה נמצאת רביעית רחוקה מן השנייה וכ"ש מן הראשונה), (חזרו ואמרו לו) "מתה" ונשא אחותה מאמה (ורחוקה מן השלישית), ונמצאו כולן קיימות (ואחר כך אמרו לו "כולן קיימות") - מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית (שאין קרובות זו לזו ואף על גב שהשלישית אחות השנייה היא - שריא, דקדושי שנייה לא תפסי, דאחות אשה היא והיא לה כאנוסה ומפותה, ותניא (לקמן דף צז): אנס אשה - מותר לישא בתה, דלא אסרה תורה אלא אחות אשה; והיכא דלא תפוס קדושין לאו אשה היא! וכן חמישית: אף על פי שהיא אחות הרביעית - מותרת: הואיל ותפסי קדושי שלישיית - נמצאת ביאת רביעית, שהיא אחות שלישיית - ביאת זנות, ולא אסרה חמישית עליו) ופוטרת צרותיהן (אם מת, ובא יבם וייבם את אחת מהן - נפטרה צרתה); ואסור בשניה וברביעית (בשניה משום ראשונה [שהיא - השניה - אחות הראשונה מאביה] וברביעית משום שלישיית [שהיא - הרביעית - אחות השלישית מאביה]), ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה; ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה (שאמת היו הדברים של ראשונה, ושאר הדברים שקר היו) - מותר בשניה וברביעית ופוטרת צרותיהן, ואסור בשלישית (מפני שנייה [שהיא - השלישית - אחות השניה מאמה]) ובחמישית (שהיא - החמישית - אחות הרביעית מאמה) מפני רביעית), ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה.

בן תשע שנים ויום אחד - הוא פוסל על ידי אחין והאחין פוסלין על ידו, אלא הוא פוסל תחלה (כשבעל תחלה אבל לא בסוף, כדמפרש בגמרא) והאחין פוסלין תחלה וסוף.

כיצד?
בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו - פסל ע"י אחין; באו עליה אחין ועשו בה מאמר נתנו גט או חלצו - פוסלין על ידו (דביאתו לא קנייה לגמרי אלא כמאמר בעלמא והא קי"ל (לעיל דף נ) דיש מאמר וגט וביאה וחליצה אחר מאמר).

גמרא:

[על הנאמר במשנה באמצעה: 'ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה'] - אטו כולהו [שנשא את כל הנשים השניה והשלישית וכו'] לאו לאחר מיתת ראשונה נינהו? אמר רב ששת: לאחר מיתת ראשונה ודאי [שכוונת המשנה שכל הישואין הנוספים היו לאר מותה של הראשונה].

בן תשע שנים [ויום אחד - הוא פוסל על ידי אחין והאחין פוסלין על ידו, אלא הוא פוסל תחלה והאחין פוסלין תחלה וסוף]:
בן תשע שנים ויום אחד - תחלה פסיל, בסוף לא פסיל (אם עשה בה גדול מאמר קודם ביאת בן תשע - לא פסיל לה ביאת בן תשע אבעל מאמר)? והתני רב זביד ב"ר אושעיא: 'העושה מאמר ביבמתו, ואחר כך בא אחיו שהוא בן תשע שנים ויום אחד עליה - פסלה' [זאת אומרת ביאתו פסולת גם בסוף]!
- אמרי 'ביאה פסיל אפילו בסוף; מאמר תחלה פסיל' בסוף לא פסיל' (ביאת בן תשע פסלה אפילו בסוף, אבל מאמרו של בן תשע אם הוא תחלה - פסיל, לבסוף לא פסיל).

וביאה אפילו בסוף פסיל? והא קתני 'אלא שהוא פוסל תחלה והן תחלה וסוף, כיצד? בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו וכו' (ומפרש ביאה לאלתר, אלמא אביאה קאי)?

חסורי מחסרה, והכי קתני: 'בן תשע שנים ויום אחד הוא פוסל תחלה והן פוסלין תחלה וסוף; כמה דברים אמורים? - במאמר, אבל ביאה פוסלת אפילו בסוף. כיצד? בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו פסל על ידי אחין (שעשו בה מאמר תחלה; דהא 'כיצד' - אבסוף קאי)'.
ומי אית ליה [לבן תשע ויום] מאמר כלל על ידי אחין [כלומר: האם יש תוקף כלשהו למאמר של בן תשע ויום, שמשום מאמר זה אין האחים הגדולים יכולים ליבם]? והתניא: 'בן תשע שנים ויום אחד - הוא פוסל בדבר אחד והאחין פוסלין על ידו באובעה דברים: הוא פוסל על ידי אחין בביאה, והאחין פוסלין על ידו כביאה כמאמר כגט כחליצה' ביאה, דפסלה בין בתחלה בין בסוף - פסיקא ליה [הדין בביאה הוא ברור וחד משמעי, ולכן הוא לימד דין ביאת בן תשע שפוסלת]; מאמר, דבתחילה פסיל בסוף לא פסיל - לא פסיקא ליה [כלומר: הדין אינו פשוט וחד משמעי, ולכן לא הזכירו].

איתמר נמי: אמר רב יהודה אמר שמואל: 'יש לו גט' (לפוטלה על ידי אחין, דקיימא עלייהו בכיון שלא בנה שוב לא יבנה) וכן אמר רב תחליפא בר אבימי 'יש לו מאמר'.

תניא נמי הכי: 'יש לו גט ויש לו מאמר - דברי רבי מאיר'.
וסבר רבי מאיר יש לו גט? והתניא: 'עשו כִּיאת בן תשע כמאמר בגדול'; רבי מאיר אומר: עשו חליצת בן תשע (לדחות) כגט בגדול (שפוטל על ידי אחין, וצריכה חליצה - כן חליצת בן תשע אינה לפטור אלא לפטול); ואם איתא (אית ליה [לבן תשע] גט) - ליתני 'כגיטו'!!
אמר רב הונא בריה דרב יהושע: אית ליה, וזוטר (מגט דגדול; אבל חליצתו הויה כגט דגדול ומשום הכי לא תני 'כגיטו').

(והשתא קמפרש ואזיל מאי בצירותיה דגטו מגט דגדול): לרבן גמליאל, דאמר 'אין גט אחר גט' - הני מילי בגדול אחר גדול וקטן אחר קטן, אבל גדול אחר קטן - מהני; לרבנן, דאמרי 'יש גט אחר גט' - הני מילי בגדול אחר גדול או בקטן אחר קטן, אבל קטן אחר גדול - לא מהני.

(יבמות צו, ב)

משנה:

בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואחר כך בא עליה אחיו שהוא בן תשע שנים ויום אחד - פוסל על ידו (דהויה ליה כמאמר אחר מאמר, דשניהם תופסין בה; וכיון דבעיא גט משני - קם ביתא עליה בכיון שלא בנה שוב לא יבנה).
רבי שמעון אומר: לא פוסל (כדחני טעמא בגמרא, וכגון דבביאת שני שגגה; דאי במזיד - הא קיימא לן [נדח דף מה] 'ביאתו ביאה ונהרגת עליו').

בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואחר כך בא על צרתה - פוסל על ידי עצמו (פסלה לראשונה על עצמו, וכל שכן לשנייה, דבית אחד הוא בונה ואין בונה שני בתיים; וכיון דאין ביאתו בראשונה קנין גמור - מהניא ביאת שנייה להצריכה גט; וכיון דיהיב גט - קם כוליה ביתא בלא יבנה).

רבי שמעון אומר: לא פוסל (דלרבי שמעון ביאת בן תשע לא קניא ומשיירא, אלא ספק קניא ספק לא קניא: אי קניא - קני לגמרי, ולא קמהניא ביאת אחיו, וכן ביאתו בצרתה [לא מהניא, שהרי כבר בעל את הראשונה והיא אשתו, ולכן צרתה אינה נעשית אשתו]; ואי לאו קניא - הוה ליה כמי שלא בעל לא זו ולא זו, ומותר לקיים הראשונה; אבל שנייה לא מקיים דלמא ביאתו קניא בראשונה וקיימא שנייה עליה באיסור שני בתיים).

גמרא:

תניא: 'אמר להם רבי שמעון לחכמים: אם ביאה ראשונה ביאה - ביאה שנייה אינה ביאה; ואם ביאה ראשונה אינה ביאה - ביאה שנייה [נמי] אינה ביאה' (דקיימא לן [לעיל דף נ] 'אין ביאה אחר ביאה', והוה ליה ביאת שני כביאת איניש דעלמא, וכיון דשוגגת היא - שריא)!

מתניתין (דחשיב ביאה זו כמאמר, וקתני דמהני מאמר אחר מאמר בין ביבם אחד ושתי יבמות, כי סיפא [במשנה בדף נ, תחילת פרק רבן גמליאל] בין שני יבמין ויבמה אחת, כגון רישא) דלא כבן עזאי, דתניא: 'בן עזאי אומר: יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת' (דתרוייהו מעיקרא - לענין זיקה - כי הדדי נינהו, ומאמר דקמא - לאו קנין גמור הוא, דביאה - הוא דכתב רחמנא, ורבנן הוא דאמור דליהני [מאמר] משום גזירה כדמפרש בפרק 'רבן גמליאל' [לעיל דף ו]; הילכך לא גרע בתרא מקמא, דלכל חד וחד תקינו מאמר בה) ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד (שכל כחו וקנינו שהיה לו לענין מאמר נתן בראשונה, ודחה את השנייה; ואית דגרס לה איפכא, ולשון ראשון נראה, וכן שמעתי).

משנה:

בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת - חולצת ולא מתייבמת (שיש עליה זיקת שני יבמין, שבמאמר זה לא יצתה מידי זיקת נפילה ראשונה - וחלה עליה זיקת נפילה שנייה; ותנן בפרק 'ארבעה אחין' [פ"ג מ"ט, לעיל דף לא]: 'מי שעליה זיקת יבם אחד, ולא שעליה זיקת שני יבמין').
נשא אשה (שאינה יבמתו, ולו אחין) ומת - הרי זו פטורה (ואף על גב דביאתו ביאה - קידושי אינן קידושין, ואין קנין קטן כלום עד שיביא שתי שערות; אבל ביבמה - הואיל וזקוקה ליה - שויה רבנן כמאמר).

בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו, ומשהגדיל נשא אשה אחרת ומת - אם לא ידע את הראשונה משהגדיל - הראשונה חולצת ולא

מתי יבמת (דזיקת שני יבמים עלה הואיל ולא ידעה משהגדיל, ולא יצאה מידי נפילה ראשונה) והשנייה או חולצת או מתייבמת.
 רבי שמעון אומר: מייבם לאי זו שירצה (דלית ליה זיקת שני יבמין; ובהא נמי פליג רבי שמעון ב'ארבעה אחין' (ס)) וחולץ לשנייה (דהא לאו צרות ניהו לאיפטורי חדא ביבום חברתה; ויבומי תרוייהו – לא: הואיל והוא צרתה במקצת - במאמר דרבנן - אתו למימר שתי יבמות הבאות מבית אחד מתיבמות);
 אחד שהוא בן תשע שנים ויום אחד ואחד שהוא בן עשרים שלא הביא שתי שערות (שניהם שוים לכל דין של מעלה [של עליה להחשב איש גדול] דכל כמה דלא מייתי שערות - קטן הוא).

גמרא:

אמר רבא: הא דאמור רבנן 'זיקת שני יבמין מיחלץ חלצה, יבומי לא מיבמה' - לא תימא היכא דאיכא צרה (כגון הך ד'ארבעה אחין' (פ"ג מ"ט), דתנן: 'שלשה אחין נשואין שלש נכריות ומת אחד מהן, ועשה בה השני מאמר ומת - הרי אלו חולצות ולא מתייבמות', ואמרין בגמרא: אי זיקת שני יבמין דאורייתא - חליצה נמי לא תיבעי!) דאיכא למגזור משום צרה (ומשנינן: מדרבנן, גזירה שמא יאמרו 'שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות כו'); דהא הכא ליכא צרה [ואף על פי כן] מיחלץ חלצה, יבומי לא מיבמה.

נשא אשה ומת [הרי זו פטורה]:
 תנינא להא! דתנו רבנן: 'שוטה וקטן שנשאו ומתו - נשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום'.

בן תשע וכו' ומשהגדיל וכו':
 ויעשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול (לדחות אשתו גמורה מייבום, כי היא ד'ארבעה אחין' (ס)) דקתני: 'הרי אלו חולצות'! ואפילו אשתו גמורה נדחת מפני שהיא צרת בעלת זיקת שני יבמין; ואמאי קתני מתניתין שנייה - או חולצת או מתייבמת? ותדחה צרה מייבום?
 אמר רב: 'לא עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול'; ושמואל אמר: 'עשו ועשו' וכן אמר רבי יוחנן 'עשו ועשו'.
 'ויעשו' (ואמאי מייבמה שנייה) - תנאי היא: הך תנא ד'ארבעה אחין' גזר משום צרה, ואשמעינן בגדול - והוא הדין בקטן; והאי דאמר 'גדול' - משום דבגדול קאי;
 והאי תנא דהכא סבירא ליה 'עשו', ולא גזר משום צרה, ואשמעינן בקטן והוא הדין בגדול; והאי דקאמר בקטן - דבקטן קאי.

אזל רבי אלעזר, אמר לשמעטא בי מדרשא, ולא אמרה משמיה דרבי יוחנן. שמע רבי יוחנן, איקפד. עול לגביה רבי אמי ורבי אסי. אמרו ליה: לא כך היה המעשה בבית הכנסת של טבריא, בנגר שיש בראשו גלוסטרא (שראשו עב וראוי לשחיקת שומים ולשאד תשמיש), שנחלקו בו רבי אלעזר ורבי יוסי (ונחלקו בו לענין נעילת דלת: רבי אלעזר אוסר לנעול בו ורבי יוסי מתיר, לפי שיש תורת כלי עליו ומותר לטלטלו) עד שקרעו ספר תורה בחמתן!
 'קרעו? סלקא דעתך?

אלא אימא 'שנקרע ספר תורה בחמתן';
 והיה שם רבי יוסי בן קיסמא, אמר: 'תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו עבודת כוכבים' - וכן הוה.
 הדר איקפד טפי, אמר: חברותא נמי (את תלמידי אתם עושים חבירי, שאתם מביאים לי ראייה מרבי אלעזר ורבי יוסי שהיו חברים)!

עול לגביה רבי יעקב בר אידי, אמר ליה (יהושע יא, טו) כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה (העיד עליו המקרא שכל מה שעשה - מפי משה עשה, ואפילו מה שאמר סתם) וכי על כל דבר שאמר יהושע היה אומר להם "כך אמר לי משה" (שהרי אי אפשר בכל דבר ודבר שאמר יהושע אמר "כך אמר משה" ואפילו הכי אסחיד קרא דמפי משה הוה)? אלא יהושע יושב ודורש סתם, והכל יודעין שתורתו של משה היא - אף רבי אלעזר תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעין כי שלך היא.
 אמר להם [לרבי אמי ולרבי אסי]: מפני מה אי אתם יודעין לפייס כבן אידי חברינו?
 ורבי יוחנן - מאי טעמא קפיד כולי האי?

דאמר רב יהודה אמר רב: מאי דכתיב (תהלים סא,ה) אגורה באהלך עולמים [אחסה בסתר כנפיק סלה] - וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים? אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! יהי רצון

(יבמות צז,א)

שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה (שיהיו שפתי נעות בקבר כאילו אני חי), דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה - שפתותיו דובבות (נעות, לשון דבר שמרתיח ומבצבץ) בקבר.

אמר רבי יצחק בן זעירא ואיתימא שמעון נזירא: מאי קראה? (שיר השירים ז,ז) וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים - ככומר של ענבים (כלי שמניחין בו ענבים עד שמתחממין, ויינו נוח לצאת; כמו 'מכמר בישראל' ד'תמיד נשחט' (פסחים נח,א)): מה כומר של ענבים, כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב (היין רוחש ונע ויוצא למעלה; 'דובב' = פריט"ה) אף תלמידי חכמים: כיון שאומרים דבר שמועה מפיהם בעולם הזה - שפתותיהם דובבות בקבר.

אחד בן תשע שנים [ויום אחד, ואחד שהוא בן עשרים שלא הביא שתי שערות (שניהם שוים לכל דין של מעלה דכל כמה דלא מייתי שערות - קטן הוא)] :

ורמינהו [נדה פ"ה מ"ט]: 'בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות - יביאו ראיה שהוא בן עשרים, והוא הסריס: לא חולץ ולא מייבם' (דלאו בר אוקומי שם לאחיו הוא, אלמא כגדול חשיב, ולא אמרין קטן הוא וימתינו לו); בת עשרים שנה שלא הביאה שתי שערות - יביאו ראיה שהיא בת עשרים, והיא האילונית: לא חולצת ולא מתייבמת?

הא (דקתני דחשבינן ליה כגדול) - אתמר עליה: אמר רבי שמואל בר יצחק אמר רב: והוא שנולדו לו סימני סריס (דמוכחא מילתא דהאי דלא מייתי - משום דסריס הוא, אבל כל כמה דלא חזינו ביה סימני סריס - תלינן ביה קטנות, וחיישינן דלמא אתו). אמר רבא: דיקא נמי דקתני 'והוא הסריס'! שמע מינה.

וכי לא נולדו לו סימני סריס - עד כמה (נידון כקטן)? תני דבי רבי חייא: עד רוב שנותיו.

כי אתו לקמיה דרבא (בן עשרים שלא הביא, למבדק אי משום קטנות אי משום סריסות) - אי כחוש אמר להו 'זילו אבריהו' (האכילוהו והשקוהו עד שיהא בריא ושמן), ואי בריא אמר להו 'זילו אכחשוהו', דהני סימנין זמנין דנתרי מחמת כחישותא וזמנין דנתרי מחמת בריותא.

הדרן עלך האשה רבה